

Nº47 (24.329)

Жылэ закъуэм къикІыкІа жыг абрагъуэ

2-нэ нап.

Гъузгухэр нэхъри ирагъэфІакІуэ

2-нэ нап.

ГуащІэ зиІэу, гъащ1э зимы1а

3-нэ нап.

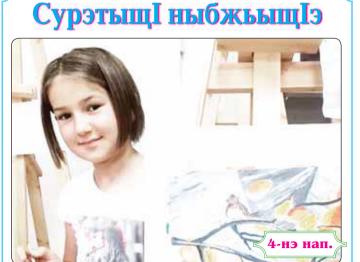
• И уасэр зы тумэнщ

«ШыкІураш»

4-нэ нап. >

(ъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ, Парламентым я пресс-lyэхущlaпlэхэм къызэрэтамкlэ.

Ирикічэнущ ліыхъужьхэм я щізблэр

Накъыгъэм и 9-м Къэбэрдей-Балъ- зэи тщыгъупщэнукъым лъэпкъыбэу зэкъэрым щекІуэкІынущ «Полк ажа- хэс ди шіыгум мамырыгъэмрэ уафэ лыншэ» Іуэху иныр. Мы гъэм онлайн къащхъуэмрэ къыхуэзызэуа ди ліыхъужь мыхъуу, ціыхухэр уэрамым ирикіуэнущ зэрыгушхуэ я адэшхуэхэм я сурэтхэр яІыгъыу. КІуэкІуэ Казбек и телеграм-каналым къритхащ республикэм исхэр махуэшхуэ нэхъыщхьэм зэрыригъэблагъэр, зэ́гъусэу «Полк ажалын-шэм» хэтыну къызэрыхуриджэр.

«ДИ къэралым Хэку зауэшхуэм ТекІуэныгъэр къызэрыщихьрэ илъэс 77-рэ зэрырикъур куэд мыщІэу дгъэлъэпІэнущ. А Іуэху дахэм и мыхьэнэмрэ и инагъымрэ илъэс къэс хэхъуэ зэпытщ», - етх КъБР-м и Іэтащхьэм.

зауэм хэта лІыхъужьхэмрэ Хэкур ихъумэу шІыхьри, Іуэхум зыхуэгъэхьэзырын щІази псэр зыта адэшхүэхэмрэ. Мыдрей къэ- дзащ. Налшык къалэ и уэрам нэзыгъэзэжахэм къэралыр зэрызэфІагъэу- хъыщхьэм а махуэм ирикІуэнущ ди лъавэжам нэмыщі, ар нэхъри нэхъ лъэщ хэм щыщ ліыхъужьхэм я щіэблэ дахэр», хъуным я гуащіэр халъхьэу псэуащ. Дэ - жиіащ Кіуэкіуэм

хахуэхэр. Дэтхэнэми и ціэр дощіэж, зэрихьа хахуагъэм дыщыгъуазэщ. Абыхэм я фэеплъыр тхъумэныр псоми ди зэхуэдэ къалэнщ», - къыхигъэщащ КІуэкІуэ Каз-

• 2022 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 28, махуэку

Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщу цІыху мин 70-м щІигъу Іухьащ фронтым, абы-хэм ящыщу мин 12-м орденхэмрэ медалхэмрэ къыхуагъэфэщащ, Совет Союзым и ЛІыхъужь хъуащ цІыху 33-рэ, хыр

ЩІыхьым и орденым и кавалер хъуащ. «Мы гъэм «Полк ажалыншэр» зэрекіуэкі хабзэм хуэдэу къызэдгъэпэщыну Іэмал диіэ хъуащ, эпидемиологие щы-«Дэтхэнэ унагъуэми яlэу къыщlэкlынщ тыкlэм ар къытхуедэ. Абы унафэ тес-

Сабийхэм я хуитыныгъэр нэхъапэщ

Тхьэмахуэм щэ къыдок!

Сабийм и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ уполномоченнэу КъБР-м щыІэ Лъынэ Светланэ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек лэжьыгъэ іуэхукіэ хуэзащ. Абы Іэтащхьэм и пащхьэ ирилъхьащ Сабийм и хуитыныгъэр хъумэнымкіэ уполномоченнэу КъБР-м щыіэм 2021 гъэм зэфіигъэкіа лэжьыгъэхэр.

ЛЪЫНЭ Светланэ зэрыжи амк іэ, ди республикэм сабийуэ мин 207,5-м щ игъу исщ. Унагъуэ мин 27-р бынунагъуэшхуэхэм хабжэ. БалигъыпІэ имыува сабий исщ унагъуэ мини 108-м щ игъум.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр Урысейм сабий нэхъыбэ къыщалъху и хэгъэгухэм хабжэ (цІыху мин къэс - 12,2-рэ, УФ-м - 9,6-рэ).

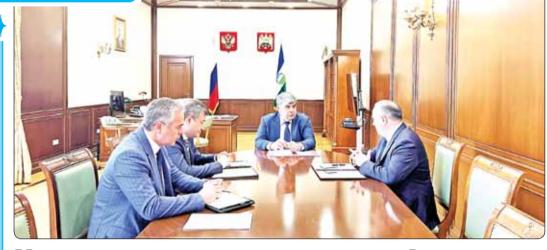
Гулъытэ нэхъыбэ зыхуащІхэм ящыщщ къэралым и дэГэпыкъуныгъэ хуэныкъуэ унагъуэхэм къыщыхъу сабийхэр. Апхуэдэуи сыт щыгъуи я нэІэ щІэтщ зи хуитыныгъэхэр къызэпауд ныбжьыщ Гэхэр, апхуэдэ хъыбархэм щыкіэльопль социальнэ сетхэмрэ хъыбарегъащіэ Ізнатіэхэмрэ, къищынэмыщіауэ, ар зи пщэрылъ къулыкъущіапіэхэм ядолажьэ. Мы гъэм щізуэ къызэіуахащ Сабийм и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ уполномоченнэу КъБР-м щыІэм епха Сабий жылагъуэ совет, абы чэнджэщхэр, гугъуехьым и хэкІыпІэхэр щыбгъуэтынущ.

Лъынэ Светланэ зэрыжи амк іэ, илъэс ет Іуанэ хъуауэ нэхъ мащІэ мэхъу хабзэхъумэ ІэнатІэхэмрэ щІыналъэ администрацэхэмрэ я гъусэу ягъэзэк уэжын хуей Туэхуу зэрызыкъыхуагъазэм и бжыгъэр. Балигъ мыхъуа цІыкІухэр щап унагъуэхэр нэхъыбэу иджыпсту зыщ эупщ эр егъэджэныгъэм, псэупіэм, мылъкум, хуитыныгъэм теухуа Іуэхухэрщ.

Кіуэкіуэ Казбек жиіащ гугъуехь нэхъ здэщыіэ лъэныкъуэхэм дяпэкІэ нэхъ набдзэгубдзаплъэу хущытын зэрыхуейр, сабийм и хуитыныгъэр къызэзыгъэпэщ дэтхэнэ къулыкъущ ап Іэри абыхэм ятеплъэкъук Ізэрымыхъунур, а псори зэрыщІзу зэрызэдэлэжьапхъэр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым узыншагъэм сэкъат иІэ ныбжьыщІэхэм ядэІэпыкъунымкіэ. Бюджет мылъкум къыхэкі ахъшэм нэмыщі, псапащіэ фондхэм зэхуахьэсхэри яльоіэс. Ди хэгьэгур долажьэ Урысейм и Президентым и Унафэкіэ къызэрагъэпэща «Круг добра» фондым, ар уз хьэлъэ зыпкърыт сабийхэм защІэзыгъакъуэщ. КъБР-м щыщу СМА узыфэр зыпкърыт сабиибгъум я дэфтэрхэр ирагъэхьащ

Іуэху гуапэхэм я фондым хьэлъэу сымаджэ сабийхэм 2021 гъэм сом мелуан 75-рэ яхуиут ыпщащ.

Ухуэныгъэхэр къызэтеувы Ізнукъым

КъБР-м и Іэтащхьэм Правительствэм хэтхэм зимычэзу зэlущіэ ядригъэкlуэкІащ. Ар теухуауэ щытащ ухуэныгъэ, псэупіэ-коммунальнэ Ізнатіэм епха лъэпкъ проектхэмрэ федеральнэ программэхэмрэ республикэм гъэзэщ а зэрыщыхъум.

ЗЭІУЩІЭМ хэтащ КъБР-м и Правительст-MvIэед, Налшык къалэ администрацэм и Іэтащхьэ Ахъуэхъу Таймураз, КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министр Бэрбэч Алим.

КъулыкъущІэхэр хэплъащ лъэпкъ проектхэмрэ федеральнэ программэхэмрэ папщІэ республикэм хухаха ахъшэр къызэрагъэсэбэпым, абыхэмкІэ зэращІылІа зэгурыІуэныгъэхэм, кърагъэжьа ухуэныгъэхэм я Іуэхур здынэсам. «Дэтхэнэ ухуэныгъэми и фІагъыр лъагэу, щаухын хуей пІалъэм къриубыдэу зэфІагъэкІыу щытын хуейщ», - жиІащ КІуэкІуэ Казбек.

Къэбэрдей-Балъкъэрым мы гъэм псэукіэр егъэфіэкіуэнымкіэ мыхьэнэшхуэ зиіэ ухуэныгъэ 70 щокІуэкІ. Проект нэхъ инхэм ящыщщ школыщізу 10-р, Налшык къалэ дащіыхь поликлиникэ иныр, амбулаторэхэр, псэупіз-коммунальнэ ізнатізм епха ухуэныгъэхэр, Онкологие диспансерыр, Щалэгъуалэ зэчииф эхэм я центрыр, спорт центрхэр, къуажэ школхэр вэм и Унафэщіым и къуэдзэ Къуныжь къызэрызэрагъэпэщыжыр, щэнхабзэмкіэ унэхэр, гъуэгухэр, жылагъуэ зыгъэпсэхупіэхэр, нэгъуэщіхэри. Зэіущіэм зэрыщыжа амкіэ, зи гугъу тщіы лъэпкъ проектхэмрэ федеральнэ программэхэмрэ ятекіуэдэну ахъшэр и чэзум къа-утіыпщ, санкцэхэм щхьэкіи зыри къызэтеувыІакъым

> КІуэкІуэ Казбек къызэхуэсахэм яжриІащ ухуэныгъэхэм елэжь ІуэхущІапІэхэм сытым дежи япыщІауэ щытын зэрыхуейр, лъэпошхьэпо къыхэк! хъужыкъуэми, зэгъусэу ягъэзэкІуэжурэ дэтхэнэри и чэзум зэраухыпхъэр.

ХъыбарегъащІэ

2022 гъэм накъыгъэм и 12-м сыхьэт 11-м щІидзэу КъБР-м и Парламентым едэІуэныгъэ зэіуха щекіуэкіынущ «Фіэкіыпіэншэ медицинэ страхованэмкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІыналъэ фондым и бюджетыр 2021 гъэм зэрагъэзэщІам и ІуэхукІэ».

Къэрал, муниципальнэ ІуэхущІапІэхэм къабгъэдэкІыу зэіущІэм щІэсыну хуейхэмрэ законопроектым хэлъхьапхъэу къалъытэ Іуэхугъуэхэмрэ теухуа тхыгъэхэр накъыгъэм и 4 пщІондэ КъБР-м и Парламентым БюджетымкІэ, налогхэмрэ финансхэмкІэ и комитетым электрон пощтым хуагъэхьын хуейщ: comfinans.parlam@kbr.ru

УпщІэ зиіэхэр псалъэ хъунущ (8662) 42-64-60 телефон номерым.

И адэшхуэхэм я дэфтэрхэр наlуэ къещI

Кіуэкіуэ Казбек теле- жыныгъэмкіэ и министерграм-каналым дыгъуасэ ствэм и архив нэхъыщ-щытепсэлъыхьащ Хэку хьэм. Къыхуагъэфэщащ зауэшхуэм хэта и адэшхуэхэм я зауэ гъуэгуанэм.

АБЫ итхам цІыху куэд пэджэжащ. Республикэм и Іэтащхьэм ахэр къыхуриджаш Урысейм ЗыхъумэжыныгъэмкІэ и министерствэм и архив дэфтэрхэр къызыралъхьэ «Память народа» сайтым зыщагъэгъуэзэну.

- «Память народа» къэрал хъыбарегъащІэ напэкІуэцІым итхэм сеплъурэ япэ нагъыщэр къратыну си адэшхуэхэм ятеухуа къагъэлъэгъуащ, СССР-м тхыгъэхэр къэзгъуэтыжащ: и Совет Нэхъыщхьэм и КІуэкІуэ Мухьэмэд Къам- унафэкІэ Вагъуэ плъыжь бот и къуэмрэ Іэщнокъуэ орденыр къыхуагъэфэтобий Пытіытіэ и къуэмрэ. щащ. ТІури Дзэ Плъыжьым хэту нэмыцэ зэрыпхъуакІуэхэм япэщІэтащ, Хэкур яхъу-мащ. Абы къыщыхьащ дэтхэнэми и зауэ гъуэгуанэр зэрекіуэкіар. Лейтенант нэхъыжь КІуэкІуэ Мухьэмэд Къамбот и къуэр гъэ хьэлъэ зэ хъуащ. Іэщ-1940 гъэм и мазаем къулы- нокъуэ Т. П. 1944 гъэм накъум ираджащ, ЧГВ-м и къыгъэм и 8-м лІыгъэ 16-нэ фочауэ корпусым и хэлъу 115-нэ шу гупым хэхуащ. гъуащ Сапун-бгым пэгъу-Ар хэтащ Смоленскрэ Во- нэгъуу зыщызыгъэбыдэ ронежрэ, апхуэдэуи Кав- нэмыцэ зэрыпхъуакlуэхэм казым кІуэкІа хъуащ. Абы и дэфтэрхэр пізу пліы къйгъзуащ, ап-УФ-м ЗыхъумэщІэлъщ

Къыхуагъэфэщащ «1941 - 1945 гъэхэм екlуэкlа Хэку зауэшхуэм Германием зэрыщытекІуам папщІэ» медалыр. Лейтенант нэхъыжь Іэщ-

нокъуэ Тобий ПІытІытІэ и къуэр дзэм кІуащ 1941 гъэм и дыгъэгъазэм. Бэракъ плъыжьым щІэт, 346нэ Дебальцевэ фочауэ дивизэм и 1168-нэ фочауэ полкым и батареем и взводым и унафэщІу щытащ. Хэку зауэшхуэ орденым и

Дамыгъэхэр зэрыт тхы-«1942 гъэм накъыгъэм и 15-м къыщыщІэдзауэ Къухьэпіэ, Ипшэ-Къухьэ-піэ, Епліанэ Украинскэ фронтхэм шызэуащ. УІэзыкъыщигъэлъэзыщызыгъэбыдэ папщіэ ирагъэ- иращіыліа зэхэуэхэм. Ла-зэхэуэхэм. Уіэгъэ гъымыдзкіэ пулемёт къиухуэдэ щіыкіэкіэ ди лъэсы-

рызекІуэхэм Іэмал ягъуэтащ ипэкіэ кіуэтэну икіи бийм я щІытІыр яубыдащ. 1944 гъэм накъыгъэм и 9-м Севастополь къалэм папщіэ екіуэкіа зэхэуэм Іэшнокъуэм лагъымыдзкІэ пулемёт къиупізу тіурэ бийм я зауэлі 20-рэ къи-Лыгъэ хэлъу, унафэщІ Іэзэу зыкъызэригъэлъэгъуам папщІэ, Іэщнокъуэм правительствэ дамыгъэ - Хэку зауэшхуэ орденым и япэ нагъыщэр хузогъэфащэ. *1168 СКП-м* унафэщ подполковник Серин. 1944 гъэ, накъы гъэм и 14». Мы дэфтэрыр наІуэ къа-

шІащ УФ-м ЗыхъумэжыныгъэмкІэ и министерствэм 2007 гъэм накъыгъэм и къыдигъэкla «Хэку зауэшхуэм и зэманым къриубыдэу Дзэ Плъы-Дзэ-Тенджыз жьымрэ флотымрэ я архив дэфтэрхэр наlуэ къэщІыным теухуауэ» унафэ №181-м ипкъ иткіэ. Апхуэдэуи Іэщнокъуэм къыхуагъэфэщащ «1941 - 1945 гъ́эхэм екlуэкlа Хэку зауэшхуэм Германи-́ зэрыщытекІуам папщІэ» медалыр.

«ИкъукІэ фІыщІэшхуэ яхузощі ди ліыхъужьхэм я фэеплъхэр хуэсакъыу зыхъумэхэм, «Память народа» хъыбарегъащІэ сайтыр къызэзыгъэпэщахэм. 2015 гъэ лъандэрэ зауэлІхэм я хъыбару, дэфтэру зэхуахьэсар зыхуэдизым укъегъэуІэбжь. НапэкІуэцІым къыщыхьащ сэлэтрэ офицеру яфІэкІуэдар, зауэліхэр щыщІалъхьа шіыпіэхэм я паспорт мин 79-рэ, архив дэфтэр мелvaни 109-м щІигъу, дзэм къулыкъу щызыщіа меллъымпіэм дыкъыщоджэ уан 16-м щіигъум (яукіахэм, уІэгъэ хъуахэм, гъэр ящІахэм, хъыбарыншэу кІуэдахэм ящыщу) я натіэ хъуам, Хэку зауэшхуэм и зэхэуэ нэхъ ин дыдэу 227-р зэрекіуэкіа щіыкіэр», - етх адэкіэ Кіуэкіуэ Казбек.

Фигу къэдгъэкІыжынщи, накъыгъэм и 9-м Налшык къалэ щекІуэкІынущ «Полк ажалыншэ» Іуэхур. Абы хэтынущ республикэм и Іэта-

> КЪАНЩАУЭ Мэлычыпхъу.

Урысей парламентаризмэм махуэм ирихьэлІэу, КъБР-м и Парламентым иджыблагъэ къыщызэщІакъуэжащ «Си хабзэубзыху жэрдэм» щіалэгъуалэ зэ- папщіэ, мы гъэм ныбжьыщіэ 46-м уэ зэпеуэм къагъэхьыну, - жиіащ хьэзэхуэм кърикіуар.

НЫБЖЬЫЩІЭХЭМ КъБР-м и Парламентым и Уна- догупсыс. Абы и лъэныкъуэк в япэ увып эр къахьащ «Дыгъаф В фэщіым и къўэдзэ Къардэн Мурат, Егъэджэныгъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щ алэгъуалэм я Іуэхухэмкіэ и комитетым и унафэщі Емуз быдэу щытащ зэпеуэм. Мэкъумэш Нинэ. Экономикэ политикэмкіэ, зыужьыныгъэмрэ хьэрычэт Іуэ- щэнхабзэм ехьэл ауи ныбжыш Іэхумкіэ комитетым и Іэтащхьэ хэм я Іуэху еплъыкіэхэр зэдгъэщіэ-Іэпщэ Заур, Щэнхабзэмкіэ, жылагъуэм зегъэужьынымрэ хъыбаре-гъащіэ политикэмкіэ комитетым зыкъагъэлъэгъуащ еджакіуэ хъыфіу къыщалъытащ КъБР-м и и пашэ Къумал Заурбэч, Физи- цІыкІухэм». ческэ щэнхабзэмкІэ, спортымрэ туризмэмкІэ комитетым и унафэщІ Бэрэгъун Арсен, Мэкъумэш Іэнатіэмкіэ, щіыуэпсыр къэгъэсэ- щіащ. бэпынымрэ дыкъэзыухъуреихь - Нобэ къызэрыхагъэщащи, «Си хэм ящыщу япэ увыпіэр хуадунейр хъумэнымкіэ комитетым и хабзэубзыху жэрдэм» зэхьэзэ- гъэфэщащ Налшык къалэ и Ли-Іэтащхьэм и къуэдзэ Щхьэгъэпсо хуэр 2005 гъэ лъандэрэ йокіуэкі Сэфарбий, Лэжьыгъэмкіэ, социа- икіи дызэрыгушхуэнщ Налшык льнэ политикэмрэ узыншагъэр къалэм дэсхэм къыщымынэу, хъумэнымкіэ комитетым и унафэщІым и къуэдзэ Безгодькэ щыщ ди ныбжьыщІэхэр Іуэхум Владимир, депутат Пщыбий Светланэ.

Емуз Нинэ зэрыжиlамкlэ, «Си лэ зэпеуэр мы гъэм 17-нэу къызэрагъэпэщ. «Зэхьэзэхуэр къыщыхэтлъхьа япэ илъэсхэм лэжьы-100-м нэблагъэ къытІэрыхьэрт. Иджыпстуи, къапщтэмэ, зэпеуэм щізупщіз иіэщ. Псалъэм

угъэр зрапххэр

я лэжьыгъэхэр къатащ, - жиlащ Къардэным. Емузым. - Зэхьэзэхуэм зэрызедщІалэгъуалэр зытепсэлъыхь хъу-Іэнатіэм, экологием, спортым,

Къардэн Мурат зэпеуэм хэта щІалэгъуалэми ахэр зыгъэхьэзыра егъэджакіуэхэми фіыщіэ яхуи-

районхэми къуажэ пхыдзахэми къызэрыхыхьэр. Мы гъэм унэтІыныгъэщІэхэм ящыщу спортымрэ туризмымрэ теухуауэ лэхабзэубзыху жэрдэм» щ алэгъуа- жылгъи 3 къатащ, мэкъумэш ІэнатІэм ехьэлІауэ - 5, щэнхабзэм - 1. Дызэреплъымкіэ, адэкіи щіэуп- Апхуэдэуи фіыщіэ тхылъкіэ ягъэщіэ яіэнущ мыпхуэдэ іуэхухэм. пэжащ ныбжьыщіэхэм я щіэны-Ауэ дыхуейт ныбжьыщіэхэм я гъэ унафэщіхэр. къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр нэхъ купщіафізу, нэхъ къабззу елэжьа-

Социальнэ политикэ Іуэхухэм яІущІащ гъзужьыну Іэмалхэми зэпымыууэ зи лэжьыгъэ тезыухуахэм ящыщу къалэ» академием зэфіэкі зиіэ ну Іуэхугъуэхэм зыдогъэубгъу. Мы сабийхэм я лицейм щеджэ Кагъэм унэтІыныгъэ 12 къызэщІиу- нунниковэ Еленэ. Тэрч къалэм дэт курыт школ №2-м щІэсхэу Мэшыл Азрэт, Алъхъэс Амелие, БжэІумых Камиллэ, Сэбан Сабинэ сымэ. «Къэрал ухуэныну тфіэгъэщіэгъуэнти, ди гуапэ гъэмрэ ціыхухэм я хуитыныхъыфју къыщалъытащ КъБР-м и Парламентым и Щјалэгъуалэ палатэм хэт Мэшыкъуэ Астемыр игъэхьэзырар. Мэкъумэш политикэмрэ щіыўэпсыр хъумэнымрэ теухуауэ лэжьыгъэ зыгъэхьэзыра-

> ковэ Ульянэ. ЩІыхь тхылъхэр хуагъэфэщащ зэпеуэм и етІуанэ, ещанэ увыпіэхэр къэзыхьахэми. Псоми тыгъэ хуащіащ щіыуэпсыр хъумэнымрэ ар къэгъэсэбэпынымрэ ди щІыналъэм зэрызыщиужьам теухуауэ КъБР-м и къэрал архивым къыдигъэкІа тхылъ зырыз.

цей №2-м и еджакІуэ Красильни-

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Псыежэххэмрэ бдзэжьеймрэ хуосакъ

«Росгидро» ІуэхущІапІэм и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и гидроэнергетикхэм я зэфіэкі псори ирахьэлІэ псым хэс бдзэжьейхэр гъэбэгъуэжыным.

ГЪЭ къэс иджы хуэдэ зэманым а лэжьыгъэм и япэ Іыхьэр яублэ. Апхуэдэу иджыблагъэ « Росрыболовство» ІуэхущІапІэм и Кавказ - Ишхъэрэ щіынальэ управленэм и іэщіагъэліхэм Тэрч, Шэрэдж, Бахъсэн, Балъкъ псыежэххэм я щытыкІэр къапщытэри, бдзэжьей нэхъыфІхэм хабжэ каспий алабгъуэм и щІэжьейуэ мин 300-м щІигъу хаутІыпщхьащ. Мы гъэм къриубыдэу а бжыгъэр мелуанитІым нагъэсыну я мурадщ. Ипэ ита илъэсхэми, сыт хуэдэу зэманыр гугъуами, Іуэхур къызэтеувы акъым - мелуанищым нэблагъэ

хаутІыпщхьэн яхузэфІэкІат. - Псыежэххэм бдзэжьейм я щІэжьейр шэным гугъуехь щхьэхуэхэр хэлъщ: ахэр къызэрырашэкІ контейнерхэр къабзагъэ мардэ нэхъ ткІийхэм темыту хъунукъым, здэпшэ щІыпіэм елъытауэ, псым хэт кис-лородыр щіэх-щіэхыурэ къэпщытэн

хуейщ, - жаІэ ар зи къалэнхэм. Ди республикэр ящыщщ мы Іуэхум гулъытэ лей щыхуащІ икІи ар ипэкІэ кІуэтэным телажьэ щІыналъэхэм. Къапштэмэ, Шэрэдж Ищхъэрэ гидроэлектростанцым хащІыхьауэ хэтщ, абыхэм я жылэ гъэтІылъыгъуэм хуиту щызекІуэн псы лъагъуэ щхьэхуэ. Мы зэманым псыежэххэм хаутіыпщхьа щіэжьейхэр бдзэжьей къуэлэнхэр щагъэхъу хозяйствэм къыщрашащ.

«Росгидро» ІуэхущІапІэм иригъэкІуэкІ мы Іуэху щхьэпэр Урысейм и псы ежэххэм бдзэжьейм я бжыгъэр щыгъэбэгъуэжыным и мызакъуэу, псыежэххэм я къабзагъэр егъэфіэкІуэнми хуэгъэпсащ.

ЛЪОСТЭН Музэ.

smikbr.ru Адыгэ Псалъэ 🖸 Адыгэ Псалъэ adyghe@mail.ru adyghepsale.ru apkbr.ru

Къафэм и дунейпсо махуэ

Гъуэгухэр нэхъри ирагъэфlакlуэ

биль зекіуапіэхэм зегъэужьын» федеральнэ проектым хыхьэу, ди республикэм иджыри сом мелуан 300-м нэблагъэ къыхуаутІыпщынущ

«УФ-м и Президент Путин Владимир и унафэкІэ, къэралым и автомобиль зекІуапІэхэм зегъэужьыным хуэгъэзауэ, щІыналъэу 70-м иджыри, псори зэхэту, сом меларди 120-рэ яІэрыхьэнущ. Хэгъэгухэм я Іэтащхьэхэм, Іуэхур зэгъэщіыліа іэщіагъэліщІрагъэгъу щІыкІзу тхухаха ахъшэр, кІыхьліыхь зедмыгъэщіу зыхэтлъхьапхъэ проектхэр зыхуэдэри, - къыхи-

лъэ, щіыпіэ мыхьэнэ зиіэ автомо- лъэу 63-м километр мини 2,5-м нэблагъэ зи кІыхьагъ гъуэгухэр иджырей мардэхэм къитасэу къыщагъэщіэрэщІэжынущ, сом мелард 34-р а хэгъэгу дыдэхэм щытрагъэкІуэдынущ автомашинэ зекіуапіэхэм ящыщу нэхъ ин дыдэхэр зэманым къызэригъзуву зыхуей зэрыщыхуагъэзэнум. Псалъэм папщІэ, апхуэдэхэм ящыщщ «Европэ - Китай» зыф аща гъуэгущ ву къэрал куэдым япхрыкІынури.

«ГъуэгуфІ шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектым хыхьэу, Къэбэрхэм депсалъэкІэрэ, дэ зэхэдгъэкІащ дей-Балъкъэрым и автомобиль зекІуапІэхэр щіэхэр щыукъуэдиинымрэ ятещіы- гъукіэмрэ куэду елъытащ республихьауэ, иджырей мардэхэм къитасэу кэм адэкіэ и зыужьыкіэр зыхуэдэнугъэщащ къэралым и вице-премьер лэжьыгъэшхуэхэр щокlуэк федери. Хуснуллин Марат. - Абы щыщу сом ральнэ мыхьэнэ зиlэ «Кавказ» Р-217

автомашинэ зекІуапІэм и Іыхьэхэу Аргудан къуажэм къыщыщІэдзауэ Осетие Ищхъэрэ - Аланием хуэкІуэ гъуэгум щыщу километр 15,4-м, Малкэ къуажэм къыщыщІздзауэ Къубэ Тэбэ нэс дэлъ километри 7,5-рэ зи кlыхьагъым, Прогресс къуажэм деж Ставрополь крайм хыхьэу километри 5-кІэ зызыукъуэдиям (Псыхуабэ лъэныкъуэмкІэ гъэзам). Мы иужьрейм ехьэл ауэ ухуак уэхэм я пшэрылъщ автомобиль зэблэкІыпІэу абдеж дыдэм зэуэ 4 щыпхашыныр. Зэрыгуры-Іуэгъуэщи, абы гъуэгум ущызекіуэныр нэхъ шынагъуэнши, нэхъ тынши ищІынущ. Зи цІэ къитІуа лэжыгъэхэр и кlэм щынагъэсынур 2023 гъэм и щэкІуэгъуэ мазэрщ.

Дызэрыщыгъуазэщи, ди республикэм и гъуэгухэр зэгъэзэхуэжыным хыхьэу ик/и Къэбэрдей-Балъкъэрыр къызэрызэрагъэпэщрэ илъэси 100 щрикъум ирырагъэхьэлІэу, Налшык и уэрам нэхъыщхьэхэм ящыщу Лениным, ЩоджэнцІыкІум, Кулиевым я проспектхэмрэ Къэбэрдей уэрамымрэ лэжьыгъэ ин дыдэхэр щокІуэкІ. Ахэри яхэту, мы гъэм ди республикэм щІыналъэ, щІыпІэ мыхьэнэ зиІэ и автомобиль зекІуапІэхэм ящыщу километри 170-р иджырей мардэхэм къит асэу щызэрагъэзэхуэжы-

Мыдрейуэ къыхэдгъэщынщи, къуажэхэмрэ абыхэм къедза щІыпІэхэмрэ зэзыгъэуlу щІыкІэу зегъэужьынымкіэ къэрал программэм къитіасэу, республикэм щіыпіэ мыхьэнэ зиlэ и гъуэгухэу 8-р: Гундэлэн, Шэджэм Етlуанэ, Урыху, Анзорей, Бабугент, Интернациональнэ, Новэ-Ивановкэ жылагъуэхэм я деж щызэрагъэпэщыжынуш, къишынэмышlavэ, щІыналъэ мыхьэнэ зиІэ гъуэгухэу Хъущтэ-Сырт, Шэджэм Ищхъэрэ къуажэхэм къедза щІыпІэхэм я деж щы Іэхэр щы зэрагъэзэх уэжынуш, Шэджэм ЕтIуанэ - Булунгу, Налшык Нарткъалэ автомобиль зекІуапІэхэм асфальт-бетон «уэншэкущІэхэр» щытралъхьэнущ. Ауэ щыхъукІи, щызэгъэзэхуэжынымрэ гъуэгухэм я щытыкІэмрэ я зыуб-

ЛУЦЭ Сулът ан.

Пашэхэм ящыщщ

«Узыншагъэр нымкіэ Іэнатіэм ціыхухэм япэ медицинэ дэІэпыкъуныгъэхэр щыхуащІэ и Іуэхущіапіэхэр къэгъэщіэрэщІэжын лъэпкъ проектым хэту Дзэлыкъуэкъуажэ дэт поликлиникэм зэгъэпэщыжыныгъэ жьыгъэшхүэхэр шокіуэкі. А Іуэхум хухахащ сом мелуан 22,83-рэ. Мылъкум и нэхъыбэр федеральнэ бюджетым къыхагъэкlащ, республикэм къыбгъэдэкІыу абы сом мин 514-рэ хилъхьащ.

ЛЭЖЬЫГЪЭР зэрекіуэзыщигъэгъуэзащ КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкіэ и министр Къалэбатэ Рустам. Мы зэманым пэш кІуэцІхэр зыхуей хуагъазэ. инженер коммуникацэхэр ягъэув. Нэгъабэ республикэ бюджетым и мылъкукІэ унэ гупэр зэрахьащ, унащхьэр зэра-

хъуэкІащ. Дзэлыкъуэ районым и поликлиникэм цІыху 49655-м медицинэ Іуэхутхьэбзэхэр яхуещІэ, махуэ лэжьэгъуэм къриубыдэу абы щызэблокІ 380-м нэблагъэ. Сымаджэхэр махуэк эрэ зыщ элъ къудамэм гъуэлъыпІэ 65-рэ

щІэтщ. Дзэлыкъуэ район сымаджэщыр блэкІа илъэсым зэрылэжьар къыщапщытэж зэјущјэми хэтащ министрыр. ЦІыхухэм вакцинэр яхэлъхьэнымкіэ щіыналъэм и медицинэ лэжьакІуэхэм ирагъэкІуэкІа лэжьыгъэр куэдым ефІэкІыу къилъытащ, абы и лъэныкъуэкІэ районыр пашэхэм ящыщщ.

Къалэбатэм жиlащ ковид-19-р зыпкърытахэм я узыншагъэр куууэ къэпщытэным, лышх узыфэр зиІэхэр и чэзум къэшІэным мыхьэнэшхуэ зэриІэр. Министрыр тепсэлъыхьащ районым и медицинэ ІуэхущІапіэхэр ціыхухэм льготэкІэ яІэрыхьэ хущхъуэхэмкІэ къызэрызэрагъэпэщым. «Жылагъуэм ягурыгъэlуэн хуейщ льготэ зиІэхэм къыхуащІэ социальнэ Іуэхутхьэбзэхэр къызэрагъэсэбэпыпхъэр. Мы зэманым республикэр хущхъуэкІэ хъаркъызэгъэпэщащ, абыхэм яхэтщ худэчых зи-Іэхэм иратхэри», - жиlащ минисрым. Апхуэдэу абы сымаджэщым и мылъкухозяйствэ Іуэхухэм, яхури-ІэщІагъэліхэмкіэ къызэгъэпэща зэрыхъунум ятеухуауэ чэнджэщ зыбжанэ яритащ.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэ.

ЦІыхум и гъащіэм щы-щу зэман нэхъыбэ дыдэ щигъакіуэм хабжэ іуэхущіапізу зыіутыр. Аращи, мыхьэнэ ин дыдэ иІэщ абы и лэжьыгъэр шынагъуэншэу къызэрызэгъэпэщам, зэрыщытыншым, зыхуей зэрыщыхуэзэм. А псом къыхэкІыуи гуры-Іуэгъуэщ зи гугъу тщІы

ДЫЗЭРЫТ илъэсым мы кіэлъокіуэ махуэм къыхуеджэныгъэу мэкъумэш зэгъэпэща щІыкІэм арэзы дыкъызэрищІыр ди зэхуэдэ къалэнщ» жыхуи-Іэрщ.

къыщІэунэхуар.

зэфІэкІым зэран хуэмыщыІэхэм экономикэ, къабзагъэ, техникэ я лъэныкъуэкІэ къыщагъэсэбэп Іэмалхэр зыхуэдэми. АтІэми, цІыхухэм я узынша-

Іуэхум ехьэліа махуэ хэха гъуэгурыкіуэ промышлен- къэрал ностымрэ пыщ ахэр. хозяйствэм, къыхуагупсысар «Лэжьы- щым щіэлъ хъугъуэфіыгъэр хъумэныр къызэры- гъуэхэр къыщІэхыным те- дунейпсо махуэр хуэгъэ-

> къэралхэми къыщызэрагъэпэщащ.

2003 гъэм, «Лэжьыгъэм гъэм, уеблэмэ я гъащІэм и дунейпсо къызэгъэпэдежкіэ шынагъуэ нэхъ щыкіэ» зи фіэщыгъэ зэгу-

Тульытэ щхьэхуэ хурагъэщІ

къэзышэ ІуэхущІапІэхэм хьэныгъэм и жэрдэмкІэ, ящыщу ди нобэми къо- дызытепсэлъыхь махуэр куэдым къызэухуэныгъэмрэ дащтащ. Мы зэманым ар, Абыхэм къа- Урысей Федерацэри хэтранспортым, ту, ягъэлъапІэ къэрали Лэжьыгъэр хъумэным и

1989 гъэм мыбы хуэдэ жылагъуэмрэ цІыхухэм я Іуэхугъуэ япэ дыдэу ще- узыншагъэм, я гъащІэм кІуэкІар США-мрэ Кана- дежкІэ шынагъуэ къэзы-Іуэхур абы бгъэдэт дэмрэщ. А къэралхэм щы- шэ ІэнатІэхэм Іуэху зехьэціыхум и узыншагъэм, и із профсоюзхэм хэтхэм ап- кізу щышыі эхэр къызэрыхуэдэ щіыкіэкіэ ягу къа- щызэрагъэпэща щіыкіэм хъуу, къызэгъэпэщыныр гъэкІыжащ зи ІэнатІэ гулъытэ щхьэхуэ хуегъэкуэду елъытащ Іэнатізу пэрыту хэкіуэдахэр. Зэман щіыным, лэжьыгъэм зи дэкІри, зи гугъу тщІы зэ- зэран екІахэм, фэбжь хэхэшэхэм ещхьхэр адрей зыхахэм ядэlэпыкъунымрэ vнагъvэхэм зыщlагъэкъуэнымрэ къыхуеджэным, нэгъуэщІхэми.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

Жылэ закъцэм къикіыкіа жыг абрагъцэ

Къафэм и бзэ щэхумк Іэ дуней псом епсэлъахэм ящыщщ «Кабардинка» къэрал академическэ ансамблым и къэфакіуэ пэрыту илъэс куэдкіэ къекіуэкіа, КъБР-м щіыхь зиіэ и артисткэ Битокъу Оксанэ.

AP къызэрыфэр зэ зылъэгъуам игу къимынэжынкіэ Іэмал иІэкъым. Языныкъуэхэм къафэу зрагъасэ, адрейхэм къафэкІэ я псэр псыхьащи, абы къыхуалъхуа пэлъытэщ. КъБР-м и хореограф нэхъыфіхэм хабжэ бзылъ-хугъэм а Іэнатіэм къарурэ зэфіэкіыу хилъхьам и инагъыр зыщІэр езым и закъуэщ. Ауэ шэч хэмылъу, ар ящыщщ ди лъэпкъ щэнхабзэм хэлъхьэныгъэ хуэзыщІахэм, ар зыгъэбеяхэм.

Битокъур Кавказ Ищхъэрэм гъуаз-джэхэмкіэ и институтым хореографиемкІэ и кафедрэм и егъэджакІуэ нэхъыжьщ, Музыкэ театрым и солистщ. Псоми фІыуэ тлъагъу Нэхущ Чэрим и концерт инхэм щагъэзащІэ къафэхэр зыгъэхьэзырыр Оксанэщ. Ар илъэс куэдкlэ лэжьащ «Нал цІыкlу» къэфакІуэ гупым я балетмейстеру, апхуэдэуи ядэлэжьащ КъБКъУ-м и «Къафэ» ансамблым хэтхэм. Оксанэ зэфіэкі зэриіэм и щыхьэтщ зэпеуэ зэхүэмыдэхэм а ансамблхэм ди республикэми нэгъуэщІ щІыналъэхэми мызэ-мытІзу бжьыпэр зэрыщаубы-

Битокъум игъэзащІэ къафэхэм къахэщ гъащіэмрэ и гъащіэм къафэм щиІэ мыхьэнэмрэ дытепсэлъыхьмэ ди гуапэу, ди хьэщІэщым къедгъэблэгъащ. ИкІи япэу дызыщІзупщІари къафэм дезыгъэхьэхамрэ зэрыдихьэхамрэщ.

- Илъэси 8 - 10 ныбжьым ситу, пионер лагерым зыщызгъэпсэхуу, Іэбыдэ зэкъуэшхэр абы неблагъэри, сабийхэр дыкъызэрыфэм еплъат. Къафэр зэрызыхэтщІэм кІэлъыплъри, языныкъуэхэм тхылъымпІэ цІыкІухэр къыдатащ. Унэм сыкъэкІуэжа иужь, Іуэхур къысхуагъэфэщар зищІысым срагъэплъыну унафэ ящІащ. КъызэрыщІэкІамкІэ, зэпеуэ екІуэкІырти, абы и япэ Іыхьэм сыпхыкіауэ арат. Зэпеуэм и етІуанэ Іыхьэм срихьэлІати, абы екІуэлІа сабии 180-м къытхэплъэри, ягу ирихьахэр Гъуазджэмрэ щэнхабзэмкіэ колледжым дыщіагъэтіыс-

Къэскіуа гъуэгуанэм егъэджакіуэ куэд щызиіащи, дэтхэнэми фіыщіэ хуэфащэу къызолъытэ. ШІэ шІэткъым абыхэм гугъу зэрызыкъыддрагъэхьам, уеблэмэ адэ-анэм хуэдэу къытщхьэщытащ, къыщыдэубзэнури къыщыдэшхыдэнури ящ!эу, ди му-радхэм дытрагъэгушхуэу. Абдежым щыщІэдзауэ цІыхум, артистым хэлъын хуей хьэл-щэн нэхъыщхьэхэр къыт- хьэлъэрт, а зэманым нэсу къызгурыхалъхьэрт, лэжьыгъэм дыкъыхуа-

Еджапіэм и япэ илъэсхэм дызы- щіэ яхузощі. Ягъэфіахэм, щагъэкіасуагъасэр урыс къэфэкіэ зэмылізу- хэм сазэрышымышрагъэнш ерышу жьыгъуэхэрати, сэ лъэпкъ къафэхэм си зэфlэкіхэм хэзгъахъуэу сыщlедыщынэсынур къысхуэмыгъэсу сежьэрт. Нэхъри, еджапІэм сыщыщІэ- сыкъэфэну япэу къыщысхуагъэфэтысхьэм къызжатат си Тэпкълъэпкъ щІыкІэкІи,си теплъэкІи лъэпкъ къафэм нэхъ сыхуэкІуэу, си насып къикІмэ, дуней псом къыщацІыху «Кабардинка» къэфакlуэ гупым сыхыхьэфыну.

Колледжым илъэсийк о сыщеджащ. Абы зэдыщІэсхэм Іэмал диІащ театрым щагъзув балетым дыкъыщыфэну, «Кабардинка»-м лъэпкъ къафэхэм зыщыхуедгъэсэну дыкІуэрт. Уи блэкіыу щытлъагъукіэ, дыбауэртэ- къытесхьами, иужькіэ абыхэм са-

къым, апхуэдизкІэ цІыху хэІэтыкІауэ къытщыхъурти.

<u>- Япэ дыдэу утыку дауэ укъихьат,</u> хэт укъришат?

«Кабардинка»-м и художественнэ унафэщІ Атэбий Игорь дыкъыщыфэ пэшышхуэм ныщІыхьэри, къытхэплъащ. Хэт сыт хузэфІэкІми зэхигъэкlayэ къыщlэкlынти, дыкъыщыщlэкlыжым цІыху зыбжанэ, сэри сахэту, ди унэціэм къыщі эупщіащ. Етіуанэ махуэм дыкъеувэкlауэ дыщыту зы щlалэ къыщІыхьэри: «Битокъухэ я пхъур къыхэкІуэт», - щыжиІэм сыкъэгузэваш, зыхэсщІыхьахэм ящыщу сыту піэрэ къыщіэщыжар, жысіэри (мэдыхьэшх). КъызэрыщІэкІымкІэ, Битокъу Аслъэнбэч дызэриблагъэр къищіэри, сызригъэціыхуну къэкіуауэ арат. Сэ схуэдиз схэхъуауэ къыщіэкІынт си дэлъхуищ зэуэ «Кабардинка»-м хэту къыщысщІам. Ауэ абдежым щыщІэдзауэ нэхъыбэу гугъу зеззытетыр си адэ-анэм яхуэсІуэтати, гъэхь, нэхъыбэу сызэлэжьыж сыхъуащ.

Сыт хуэдэ ІэщІагъэми куууэ ущыхэгъуазэр урилэжьэн щІэбдза иужьщ. Гупым щыщу цІыху зыбжанэ дыкъыхахри, мазэ хуэдэкіэ къыткіэлъыплъа нэужь, си закъуэ «Кабардинка» ан-самблым сыкъащтауэ щытащ. Шэч хэмылъу, ар си дежкіэ насыпышхуэт икІи жэуаплыныгъэшхуэт. Ауэ ансамблым хэтхэм салъэщІыхьэжын хуейти, щхьэкъэІэт симыІэу, сакъыхэмыщу сазэрыбгъурытыным яужь ситт. Жызыlэни щыlэу къыщlэкlынт си дэлъхухэр къыздэlэпыкъуауэ. ГъащІэм и жьыуей-псыуейхэм къахуимыгъэкІуэт цІыху быдэ къысхэкІынымкіэщ ахэр къызэрыздэіэпыкъуар. ХуэдитІкІэ си лэжьыгъэр къыстрагъэмыІуами, си щхьэ Іуэху схудэгъэкІыжу сызэрырагъэсам папщІэ иджы фІыкіуэкіари. Сигу икіыжынкъым пэрыту щар. Абы къикІыр зыт - сэ нэхъыфІыжу сылэжьэн, дзыхьыр згъэпэжын зэрыхуейрт. - «Кабардинка» къэфак**і**уэ гупым

укъыхэкіыжа иужькіэ уи іуэхухэр дауэ хъуа?

- «ЦІыху зыпі ціыху уасэ хон», - псалъэжьыр гъуазэ схуэхъури, «Кабардинка»-м сыкъыхэкlыжын хуей хъуащ. ИужькІэ езым си гуп къызэзгъэпэшри, хъыджэбз балигъхэм садэлажьэу фІэщ хъункъым - ансамблым хэтхэр щІэздзащ. ЯпэщІыкІэ шэч гуэрхэр

темыукІытыхьу хуиту утыкум ит хъуат. Къыхэзгъэщыну сыхуейт иужьрей зэманым ди щалэгъуалэм лъэпкъ гъуазджэмкІэ я гупэр къызэрагъэзам сызэрыщыгуфІыкІыр. Упсэуху зыбужьын, уи щІэныгъэм хэбгъэхъуэн хуейщ. А щхьэусыгъуэращ Кавказ Ищхъэрэм гъуазджэхэмкіэ институтым сыщІэтысхьэжыну сытезыгъэгушхуар. ХореографиемкІэ къудамэм сызэрыщеджам ІэмалыфІ къызитащ дуней псом я щэнхабзэм зыщызгъэгъуэзэну, иджы а щІэныгъэхэр къытщіэхъуэ щіэблэм зэрабгъэдэслъхьэным сыхущІокъу.

- Оксанэ, къафэмрэ гъащІэмрэ я зэпыщІэныгъэм, абы уи деж щиубыд увыпізм и гугъу уэзгъэщіынут... - Нэгъуэщі іэщіагъэ срилэжьэфы-

нуи си фІэщ хъуркъым, апхуэдизкІэ къафэм си гъащ в псор епхауэ щытщи. Абы лэжьыгъэ къудейкІэ уеджэныр мащІэщ, ар си сабиигъуэм хаса жылэ закъуэм къикІыкІа жыг абрагъуэщ. Лъэныкъуэ куэдкІэ а жыгым и лъабжьэхэм задзащи, дэнэкІэ згъазэми аращ си гъуазэр. Зэманыр кlуэтэху жыгыр нэхъ ин мэхъу.

Къафэр Іэ, лъакъуэ зэблэхыкІэ къудейкъым, абы и бзэр гъэщІэгъуэнщ, и щІагъыбзэр куущ. Куэд ды-дэрэ къысхуихуащ къафэ лІзужьыгъуэ гуэрым и купщІэр гъащІэм езгъапщэурэ хэкІыпІэхэр къыщызгъуэта е нэхъ куууэ къыщызгурыІуа. Хабзэр, цыху зэхущытыкіэр, дахагъэ нэсыр, къекіумрэ-къемыкіумрэ, бзылъхугъэ нэсым хэлъын хуей хьэл-щэныр сыкъафэурэщ пкъынэлъынэм нэсу щызыхэсщар, лъэпкъым и Іэфіыпіэр къызгурыІуэну щысхузэфІэкІар. ИджыкІэ студент гуп изогъаджэри

къафэм и бзэ щэхур, и купщ эр а ныбжьыщІэхэми къагурызгъэІуэну яужь ситщ. Си щхьэкІэ ар жэуаплыныгъэшхуэу къызолъытэ.

- Къафэ лізужьыгъузхэм яшышу хэпіэтыкіыу, уи псэм нэхъ фіэфіу хэубыдыкіа уиіэ?

- УпщІэ гугъущ ар си дежкІэ. Къафэ къэс езым и дахагъэ, щэху, щ агъыбзэ, хьэл щхьэхуэ и эжщ. Щытык ээхүэмыдэхэм уизыгъэувэ къафэр уи ныбжьыр кіуэтэхукіэ нэхъ куууэ зыхэпщіэ, къыбгурыІуэ е нэхъыфІу плъагъу мэхъу. Щіалэмрэ хъыджэбзымрэ я зэхущытыкіэм, зыкъэгъэлъэгъуэкіэм, плъэкІэм - а псоми къалэн пыухыкІа ягъэзащІэри аращ ар дахэ, щІэщыгъуэ зышТыжыр.

жащ ар.

хьэмэд.

хуэщ

хэкіуэдахэр

къратащ.

Епсэлъар ЩОМАХУЭ Залинэщ.

♦ 1902 гъэм къалъхуащ шэр-

джэс тхакіуэ Дыщэкі Му-

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сай-тым зэритымкІэ, Налшык

пшэр техьэ-текІыу щыщыты-

нущ. Хуабэр махуэм градус

21 - 22-рэ, жэщым градус 14

Мэлыжьыхьым и 29,

мэрем

♦Химие Іэщэ къызэрагъэ-

сэбэпам и зэранкіэ дунейм

ехыжахэм я фэеплъ ма-

♦Урысейм ягу къыщагъэ-

кіыж МЧС-м и лэжьакіуэ-

хэу зи къалэн зыгъэзащіэу

♦ 1942 гъэм Къардэн Къуба-

тий Ленин орденыр етІуанэу

♦1964 гъэм Щоджэнціыкіу

Алий и цІэр зезыхьэ Къэ-

бэрдей къэрал драмэ теат-

рым щагъэуващ «Лалуцэ»

· 15 щыхъунущ.

ЗэчиифІэхэм я вагъуэбэ

Анэдэлъхубзэр зэрырагъэдж Іэмалхэр егъэфіэкіуэнымкіэ, и бзэр дихьэхыу сабийм егъэджынымкіэ, лъэпкъым бгъэдэлъ псэкупсэ къулеягъым щіэблэр ешэліэнымкіэ, и хабзэр, тхыдэр фіэгъэщіэгъуэну иджыным хуэшэнымкіэ лэжьыгъэшхүэ щокіуэкі ди республикэм Лъэпкъпсо мыхьэнэ зиіэ а Іуэхум хуэгъэпса зэхуэс дахэ иджыблагъэ щекіуэкіащ Налшык. «Си бзэ - си псэ, си дуней» республикэпсо фестивалым хэту, «ЗэчиифІэхэм я вагъуэбэ» зэпеуэ хьэлэмэтым адыгэбзэкіэ, балъкъэрыбзэкіэ усэ къыщеджащ абыкіэ анэдэлъхубзэр курыт шкощіыпіз іыхьэхэм пашэ лым щезыгъэдж егъэджащыхъуа ныбжьыщ і эхэр.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ и щІыналъэпсо Іыхьэр къыщызэрагъэпэщат ЩоджэнцІыкІу Алий и цІэр зезыхьэ КъэджэныгъэмкІэ. зэфІэкІыр

кІуэ Іэзэхэм, театрым и ар-ІуэхущІапіэхэм я ліыкіуэ-

бэрдей къэрал драмэ те- къыщахьащ Тэрч щІына- зэфІигъэкІ гукіэ къеджащ Къэбэр- лъэм хыхьэ Шэджэм Ищ- джыр къапщытащ школым и 8-нэ классым ныр, анэбзэр фТыуэ ялъа-

щеджэ Уянаевэ Іэминэрэ. Фигу къэдгъэкІыжынщи, «Си бээ - си псэ, си дуней» лэр тистхэм, лъэпкъ-щэнхабзэ фестиваль-зэпеуэр Къэ- еджапІэхэм, гъэсапІэхэм бэрдей-Балъкъэрым и курыт еджапіэхэмрэ сабий жьыгъэм нэхъри зегъэу-Адыгэбзэмкіэ екіуэкіа гъэсапіэхэмрэ илъэс куэд зэпеуэм япэ увыпіэхэр лъандэрэ щокіуэкі. Абы лэжьыгъэм атрымрэ КъБР-м Егъэ- лъэм хыхьэ Инарыкъуей иІэ мыхьэнэр къэлъытэщІэны- къуажэм дэт курыт шко- гъуейщ. «Адыгэ псалъэмгъэмрэ щіалэгъуалэм я лым и 8-нэ классым щіэс рэ» КъБР-м Егъэджэны- щіэблэр щіэпіыкіыныр, Іуэхухэмкіэ и министерст- Шэрий Дисанэрэ Аруан гъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щіа- хэкупсэ гъэсэныгъэ дахэ вэм и хэшІапІэмрэ. Абы районым хыхьэ Джэрмэн- лэгъуалэм я ІуэхухэмкІэ и щекІуэкІ ІуэхущІапІэ нэхэтащ ди республикэм и шык жылэм и курыт шко- министерствэмрэ зэдра- хъыф хэр къэхутэныр, абыкурыт школхэм щеджэ лым и 10-нэ классым хьэжьауэ щыта зэпеуэм ныбжыьщі э 40-м щі игъу. Я щеджэ Соблыр Астемыр- и къалэн нэхъыщхьэхэм ныбжь елъытауэ гупитіу рэ. Балъкъэрыбзэкіэ екіуэ- хохьэ анэдэлъхубзэмрэ лъэгъуэныр, жылагъуэм зэщхьэщыхауэ екіуэкіащ кіа зэпеуэм пашэ щы- лъэпкъ литературэмрэ кузэпеуэхэр. Школакіуэхэр хъуащ Шэджэм щіына- рыт еджапіэхэм зэрыщаегъэфіэкіуэныр, дей-Балъкъэрым и тхакіуэ- хъэрэм и курыт школым и егъэджакіуэ пажэхэм я хэмрэ усакіуэхэмрэ я къа- 7-нэ классым щіэс Жанки- лэжьыгъэм кіэлъыплъылэмыпэхэм къыпыкіа усэ- шиевэ Натэллэрэ Іуашхьэ- ныр, абыхэм фіыуэ, хьэхэм, прозэ тхыгъэхэм махуэ районым щыщ лэмэту къагъэсэбэп Іэмалящыщ Іыхьэхэм. Абыхэм я Эльбрус жылэм дэт курыт хэм псори щыгъуазэ щІы-

гъуу, я анэдэлъхубзэм къабзэу ирипсалъэу щІэбкъэгъэтэджынымкІэ щекіуэкі гъэсэныгъэ лэжьыныр, еджакіуэ зэчиифіэхэр утыку къишэныр, я зэфіэкіыр щапхъэу гъэлъэгъуэныр, лъэпкъ хабзэм, лъэпкъ щэнхабзэм хэм я лэжьэкІэр хъыбарегъащіэ Іэмалхэмкіэ гъэхэіущіыіу щыщіыныр.

Апхуэдэ Іуэхугъуэхэм хуэгъэпсауэ екіуэкіащ «ЗэчиифІэхэм я вагъуэбэ» зэпеуэри. Абы хэтахэм ираташ шіыхь. фіышіэ тхылъхэр, фэеплъ саугъэтхэр.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Мы махуэхэм

АхъшэщІэхэр традзэнущ

Урысейм и Банк Нэхъышхьэр яужь итщ тхылъымпІэ ахъшэхэм зэхъуэкІыныгъэхэр хилъхьэну.

«ГОЗНАК»-м и унафэщІ Трачук Аркадий зэрыжи-Іэмкіэ, я теплъэхэр хэпщІыкІыу къызэрагъэщІэрэщІэжынум къыдэкІуэу, ахэр зэрахъумэ щІыкІэми ІэмалыщІэхэм щыхуекІуэнущ, бзаджашІэхэм ахъшэ нэпцІхэр яхутемыщІыкІын хуэдэу. КъимыдэкІэ, ахъшэр къызыхащІыкІ тхылъымпІэхэр зэфІэмытхъыу нэхъыбэрэ зекІуэнми егупсысащ.

Соми 100 хъу тхылъымпІэ ахъшэщІэр дызэрыт илъэсым традзэнущ, сом минхэмрэ минитхухэмрэ къыкІэлъыкІуэ гъэм, сом щитхур 2024 гъэм къыдагъэкІынущ. Иужь къинэнур тумэнхэмрэ тумэнитхухэмрэщ ахэр къэдгъэсэбэпу дыщыхуежьэнур 2025 гъэрщ.

Банкым зэрыщыжаІамкІэ, иджыпсту зэІэпах тхылъымпІэ ахъшэхэр псори зэуэ къыхахыжу щІэкІэ зэрахъуэкІыну аракъым, атІэ, жьы хъуа, зэфІэтхъыу хуежьа ахъшэхэм я пІэ щІэхэр ирагъзувзурз къыхахыжынущ. А лэжьыгъэм илъэс 13 хуэдиз текіуэдэнущ икіи шызэфІэкІынур 2035 гъэрщ.

Визэхэр тын щІадзэж

Даниемрэ Швециемрэ щ адзэжащ Урысейм щыпсэухэм визэхэр къраты-

«Къэралхэм уихьэну хуит жа имылъагъуу дунейм ехыузыщІ дэфтэрхэр, ар сыт хуэдэ лІэужьыгъуэу щытми, къыдэхыным теухуа лъэlу тхылъхэр урысейхэм къавыдох. Визэхэр зыхуэдэнухэмкІэ зыри япэдубыдыркъым ар туризмэм, лэжьыгъэм, еджэным, нэгъуэщІхэм ехьэлІами - тхылъхэр яхузэфІэдгъэхьэнущ» - апхуэдэ хъыбар зэбгригъэхаш Данием визэ ІуэхухэмкІэ и къулыкъущІапІэм. А къэралым ихьэхэм ПЦР-тест яГэн, цІыхухэм яхэмыхьэу махуэ бжыгъэкІэ шытын хуейуэ ♦Къафэм и дунейпсо мащыІа хабзэхэри щыІуахы-

жаш. Швециери. Апхуэдэщ Абыи нэхъ щабэ ищІащ и къэралым уихьэн папщІэ узытетын хуей хабзэхэр. Москваи УФ-м и нэгъуэщТ къалэ 18-ми щызэтраублэжащ визэхэр тыным пыщІа лэжьыгъэхэр. Пэжщ, дипломатие ІуэхущІапІэхэм къыщыхагъэщ дэфтэрхэр зэпэщ хъууэ цІыхухэм яІэрыхьэжыным зэман нэхъыбэ зэрытекІуэдэнур, зыплъыхьакіуэ кіуэну хуейхэм я бжыгъэр нэхъыбэ зэрыхъуам къыхэкІыу.

Мэлыжьыхьым и 28, махуэку

♦Лэжьыгъэр хъумэным и дунейпсо махуэщ **♦**Химие шынагъуэншагъэм и махуэщ

♦1874 гъэм къалъхуащ Хэку зауэшхуэм быни 9, зы нысэ къуэрылъху-пхъурылъхуу 3 зыгъэкІуа шапсыгъ анэ Щхьэлахъуэ Чэбэхъан. Абыхэм ящыщу къэзыгъэзэяпэ балетыр. Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сай-тым зэритымкlэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщы-

тынущ, піалъэ-піалъэкіэрэ уэшх къыщешхынущ. Хуабэр махуэм градус 21 22-рэ, жэщым градус 13 - 14 щыхъунущ.

> ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

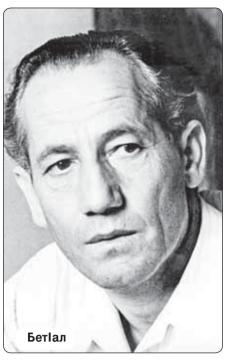
Гъусэ ямыщІынум блэкІрэ пэт йоджэ.

- ИтІани, дэ езыхэм тщІэн па-

- Фэ езыхэм фщІэн папщІэ:

дэнэкІэ вгъазэми, дауэрэ зы-

вузэщІми, си псалъэщ: Къэхъун

ныдэкІа цІыху щыгъэтауэ, къэхъу-

ныхьэ и жагъуэ къэфщІмэ, сыф-

Хьэбыцырэ илъэс 87-рэ къи-

гъэщащ. Лъапсэ зырызу унэ

хъужа щ алэхэм; лъэпкъ хьэлэмэт-

хэм яхыхьа пщащэхэм (Ленэ - Ан-

зорхэ; Нинэ - Къуэжейхэ) я жьэгу

мафІэхэм хэплъэурэ, Хьэбыцырэ

щатэрт. Щыгъупщэртэкъым аддэ,

50 гъэхэм Хъусен жиlауэ шытар:

«Умыхъуапсэ, дахэ! Уэ хэпса жыг

хадэр зэщІыхьэмэ, жылэр зыщІэ-

хъуэпсщ къыпыкІэнур. Бетэмал,

сіухуэнукъым зы мыіэрысэ... Уэ

Банэу зэхалъхьар данэу зэ-

хэзыхыжыфыр зэманырщ. Лъэп-

щокъуэ зэшищым къызытрана-

къым жылэм и хьэкъи, къэзылъ-

хуам и гукъани. Дапхуэдэ хьэм-

тетыгъуэ ихьами, гурэ псэкІэ

ягъэпэжащ къыщалъхуа жылэр.

Зыханыртэкъым дыуэщІ. ЯгъэщІэ-

хъуртэкъым Іуэхутхьэбзэ хуэны-

къуэр. ЯІыгъыфырт ныбжьэгъу.

щыІа

щІыналъэ) и унафэщІу лэжьащ

илъэс 26-кІэ. АдыгэлІ нэст.

Къызэгъэпэщакіуэ Іущт. Инал и

гуащІэдэкІыр къалъытащ Совет

Союзым и дамыгъэ лъапІэ ды-

дэхэмрэ КъБАССР-м и щІыхь

тхылъхэмкІэ. Бынищ игъэсащ

я кандидатщ. РСФСР-мрэ КъБР-

мрэ я щіыхь зиіэ дохутырщ.

КъБАССР-м и обкомым, КъБР-м и

Совет Нэхъыщхьэм хэтащ. Нейро-

хирург хьэлэмэт Лъэпщокъуэм

«чырбышыр щагъэтІылъым ще-

гъэжьауэ» илъэс 30-кІэ зэрихьащ

джэщым и унафэщІ къулыкъур.

БетІал ипхъу Ларисэ медицинэ

щІэныгъэхэм я докторщ, профес-

сорщ. Пасэу щІилъхьэжат БетІал и

гъэхэм я докторщ, профессорщ.

Петровскэ академиемрэ, Дуней-

псо информатикэхэмкІэ академи-

емрэ хэтащ. КъБКъУ-м псантхуэ

узыфэхэмкІэ щыІэ курсым и

унафэщіу, кафедрэм и унафэщіу

лэжьащ. ЩІэныгъэлІ щэджащэхэу

Боголепов Н.К., Гусев Е.И. сымэ я

гъукІэгъэсэнщ. Езы Лъэпщокъуэм

иригъэджахэр күэд дыдэ мэхъу.

МутІэлиб къыщацІыху УФ-м и къа-

лэшхуэхэм, хамэ къэрал клини-

кэхэм. Игъэсащ къуитІрэ (Алим,

Залым), зыпхъурэ (Наидэ ме-

дицинэ щІэныгъэхэм я канди-

Мутіэлиб - медицинэ щіэны-

Бетіал - медицинэ шіэныгъэхэм

(Тимур, Мурат, Земфирэ).

Республикэ клиникэ

къуэ закъуэ - Артур.

совхозым

республикэм нэхъ

(Аруан

Хэт хъунут а зэшищыр?

Инал ди

зэІузэпэщу

мольский»

пІуэтэжынщ. Къэблэжьащ».

ИЛЪЭС 60-щ Хъусен къипсэуар.

хухъу хьэдрыхэ егъу!

пщІэ..., - къригъэжьат щІалэм.

Нригъэгъэсакъым адэм:

Лъэпщокъуэхэ: акъужьымрэ жьэгу мафіэмрэ

ВЫГУ зекІуапІэт Аруан щІыналъэр. Хуэрэджейхэр щыгъагъэрт Хьэбыцырэ зы ишыгъуэ ищІри, пІэм щІэтІысхьа къудейт. Сэром хужьыпсу. Псынащхьэхэр къыщыщІэжырт мыутхъуэу. Вабдзэжьхэр щызэрахьэрт мыулъийуэ. МафІэгухэри зыщІыпІэкІэ къыщыгъуагъуэрт: къепщылІэпІат иджы мы лъахэм гъущІгъуэгухэр. Тафэ акъужьым къихь даущхэм хэщхьэукъуэурэ ужьгъэрт псыщхьэлхэр. Дохъушокъуэхэ я къуажэм (иджы Къэхъун) и щхьэлыжьхэр псыхъуэ мывэхэм я дзапэ уэрэдт.

Мэжджытым къыдэкІыж жэмыхьэтыр а махуэм мыпаащі эурэ щызэхүэсырт къуажэбгъум: Къудащ зэшитІыр къащыпоплъэ абдеж. Мыдэ, КъалэкІыхьымрэ Налшыкрэ зэпызыщІэ гъущІгъуэгу Іэгъуапэ яукъуэдиину къагъэдурыс Къудащхэм! Жэмыхьэтым зехъунщІэ, жэрдэмыр зейхэри икІуэ-

сыхым хущІэплъурэ, лІыжьхэр мэджахэм нэхъ фІыуэ зэрынэхъыщІэм гу лъатагъэххэщ Къудащхэми.. я тхьэкІумэр трагъапсэ. ЛІыжьхэм языр къопсалъэри:

- Уэ езым жыІэ, Лъэпщ и къуэ, ди лъэпагъым гъущІ гъуэгу кърагъэлъадэмэ, емынэ гуэр къикіынкіэ... Мис дызодауэ аргуэру..

- Дауэ-зауи хэзмылъагъуэ, тхьэмадэхэ. Уи жылэ гъущІгъуэгу пхрашыныр фІы дыдэкъэ-тІэ?!

- Ахьей, щІыр сысейщи, жыхуэпІэщ!... Дэри ди Іэщ щохъуакІуэ-тІэ мы Іэхэлъахэм. Лей техьэнущ хьеуаным!

- ЩІы жыхуэфІэми семыфыгъуліэжкіэ! Фымыгъэщіэхъу, ярэби, мурадыфІ зыщІаитІыр. Мыдрейуэ, Іэхъуэр-Іэхъуэу, Іэщыр-Іэщу нейр. Къэхъун и уафэр апхуэдиздыпсэу пщІондэ зыми лей техьэн-

ЛЫЖЬ хъыбарщ ар. Жылэжь ІуэрыІуатэщ. ТхылъымпІэ щІэнгъуазэр шыпшэруанэу щыбзыщІэхэми, жэмыхьэт тхыдэр дапщэ-

ши жьэнахуэш. Илъэс 70 къигъэщ ащ Лъэпщокъуэ Хьэжыжьым и къуэ Яхья (шу си 9), Бетlал (илъэси 7), Мутlэлиб щІалэм) Къэхъун жэмыхьэтым и тхьэмадэу дунейм ехыжат ар. ИщхьэкІэ къэтхьа теплъэгъуэр къэзыІуэтэжар илъэси 107-кІэ а жылэ дыдэм щыпсэуа Бэрычэт жэрт и Іэбэлагъыр: уэндэгъут Исхьэкъщ. Мыр фІыуэ щыгъуазэт къызэкІэлъыІэбэурэ «революцэ плъыжьитіым» яухъуэнщіа Лъэп- гум абы щыхупалъэрт гъыбзэ мащокъуэхэм я унагъуэ тхыдэм. Зы хьэрэжь къыхуэнам папщІэ фІыщіэ ящіурэ, мафіэгухэр зэпигъэфийуэ къыдыхьа властыщІэм Лъэпщокъуэм иритащ иІэр: щІыр, Іэщыр, щхьэлхэр, дыщэр.

Дэтхэнэр Іэхъуэми, ягъэхъур хэтми, зэхэбжьэхъуэжат иджы. И насыпт зи щхьэр псэууэ хэзыхыфым! Дунейр зэриухуэрэ зихъуэжыркъым а зы хабзэм: лъэхъэнэ зэблэкІыгъуэр лъэбакъуэхъуу къы-

дохьэ, бгъэгъэкъыу мэхъунщІэ. Яхья и къуэ Хъусеныр гуащІэдэкІ нэрылъагъукІэ советхэм яхэтт. Краснодар къалэм мэкъумэш курсхэр къыщиухагъэххэти, колхозыр къыхуэныкъуэт абы. Хъусен и таучэлкІэ жылэм щаухуат хьэмэм, курыт еджапІэ. Абы и фІыгъэкІэ яукъуэдият радио кІапсэхэр. Лэжьакіуэ шхьэхмыщіэт щіалэр. Тажджэхэ япхъу щхьэгъусэ хуэхъуати, я бын зэдапІыжырт я лъэ хъыджэбзитІрэ - Къэхъун къыдэшІэмыджэлу

Адыгэм къыдокіуэкі лъэпкъ іущыгъэ: «Гуращей гурыщхъуэщІщ» лышхуэм и УК-мкІэ 58-нэ статьям жи. Батырыбжьэкlэ узыпежьэхэрщ и «а»-ри и «б»-ри... зи бжьакъуэпэ упызылъхьэжыр... къым а фокlадэ пщэдджыжьыр. А акъужьыр зыщІэпща жэщ дэгур гъадэкІэрэ щыпшынэнущ ЛъэппІалъэншэщ апхуэдэ жэщыргъэн-

САБИЙХЭР хэтт жей куум. Іэтыгъуейт.

Цыкіуэкіыр щІигъэджэразэурэ къаскізу зэщіздзіукіащ. ПщіантІэхьэр гъырым хуэдэу хэпшІзукІырт. Шырыкъу лъэмакъ? упщІэ. Адрейри зэхэзоплъэ, къи- пщэм дауплІэнщІэжат. лъыхъуэу къыщІэкІынщ... дыщэ. піэкум къитіысхьэжащи, къащіохэплъэщ, Іэштіым щіыбкіэ и жей- ищэу зыкъыщіигъакъуэрт. бащхъуэнэхэм щІэІуэтыхьри, дуней гуфІэгъуэр зэрихьэу:

- Уэрыхьи, дэ пылимот диІэххэмэтІэ! ПкІэчнэм итмэ, уэрыхьи...

«Тройкэм» піащіэгъуэкіэ пкіэу-Гъунэгъу къахуэхъуа шур зэреп- нэри къащынтэкъэ, мыбэлэрыгъыу гуэщыбжэри Іуаудынтэкъэ... тэдж зырыз-тіурытіу. Фіэхъусыр Пылимот мыгъуэжьыр ямыепсыхауэ зыт лІыр мо къыхуэтэ- гъуэтарэ, пкІзунэ бэджыхъ сабэм зэщІияуэ къызэхэувэжахэр хъийм зиутхыпщІыжурэ (Хъусен) и нэгуми имыплъэу къедзэлэшх:

> - Зыхуапэ! НыщІэкІ! ПыІэр и Іэдэжу Лъэпщокъуэр

бжэщхьэІум носри: - Мо хьэм сыбгъэдэвгъэхьэ...

лІым кІэлъыплъурэ «тройкэм»

Бзаджэнаджэ гуэрщ мы хьэкlуэцlыр! Ипкъ къикlахэм «быхъ» яжриІэжакъым. Хьэм йоІущащэ, Іэдэлъэ хуещІ.

Нэху щырт. Фокlадэм и ебгъуанэ пщэдджыжьт ар. Уэмт дукІэ къелъэхъшэхати, пшабэ фІыцІэр къызыщимыдзыф нэхъей, бампізурэ уфафэрт. Хьэблэ фызыр макъкІэ зэщІэгъуагэрт. ПщІантіэкум итт Хьэбыцырэ. Гъынанэурэ, илъэс зи ныбжь пщащэ цыккум къыпишырт анэм и кіэкъуащІэр. ЩІалищыр - Инал (илъэ-(илъэси 4) - гъырнэјуу къеплъыхырт бжэщхьэІум. Гъыртэкъым Хьэбыцырэ. ПыхьэпыкІт и фэр. КІэпхыншІыІум хэскІыкІыу ирибзылъхугъэр. Гъыртэкъым Тажджэхэ я пхъур. Лъэпщокъуэ жьэ-

къыншэкіэ япсыхьа пэрыіэбэр. «Мысэр малъэри хейм и лъэр щІеуд» жи. ПыІэ зезыхьэу Къэхъун дэсыр зэщі эупщі ыкі ырт зыхуахьынур ямыщІэу: «Хъусен хуэдэ лэжьакІуэлІым къыпагъэтІылъыфар сыт тетыщіэхэм... Щэхурыпхъуэщ щіыр иретіыкі. Зэкіэлъхьэужьу «власткІэ» дызэджэр...» Махуэл драмыгъэхыу Хьэбыцырэ къы-ІуагъэкІащ етутедзэу здэщылажьэ сабий садым. Псым итхьэлэм блэм зрешэк - Тажджэхэ я пхъум иджы къыщ/и/ук/ырт Хъусен къы- щокъуэ... зэрыришын Іэмал, арщхьэкіэ... КъыптекІуэр лъэщщ - езы дыдэри кіэшіу кіэлъыдашщ, жэщ-махуэ зыбжанэкІэ ирадзэри, къыгура-

гъэјуагъэнщ нэхъеиж зэрыщыјэр! Налшык - Ростов - Сыктывкар этапкіэ кіуэціраша ліым и лъэужьыр Коми мэзылъэхэм хыхьэрти, рудникхэм щІыщІагъ шІэбзэхэжырт. И ліэужьыр - щіалищрэ нат Хьэбыцырэ ящІыгъуу. Тхуми дамыгъэ егъуу ятелът къэра-

Инал - щ алэ нэхъыжьыр - зы-Зиущэхуауэ Аруан щІыналъэм зэхуишэурэ кІэлыплъырт зи иджы щыщакІуэрт 1937 гъэр. Къэ- шэфэлыр щІэткІукІ анэм. КІэхъуни блэгъуэщык акъым ар. Жы- лъыплъырт Докшукинэ (Нарткъа- щ і эщ къызэтэщ жа і эртэкъэ, Лъэплэдэсхэм щіэхфэх ящыгъупщэн- лэ) и гъущі гъуэгу Іуэнтіагъэхэм щокъуэ-адэм траіуа фіэщыгъэр щызежэ мафlэгухэм. Klэлъы- зэшищым я банэщэлъахъэми, Іэбэрт пасэіуэу щтапіэ ихьэжа сабиигъуэм. Дэтхэнэрат игъеинур?! щокъуэхэ я жьэгу дакъэм. Плъыр Нэм и узыр нахуэми, щэхущ гум ихь узыр, Лъэпщокъуэ зэрыбыным гъуэцІэхэу: Жэмборэ, Жэмыхъуэ, яйрти, мафІэгухэми яхудэмышыну ХьэхъупащІэ, Тэхъу, Къардэн,

Шалэ курытыр - Бетіал - елжахуэдэу абыи къыпэтІысат сабий емыщіэ-фіымыщіэхэм я инжыіэ цІыкІуІуатэр. А лъэхъэнэм хъуэн Лы мыціыху зыбжанэ... Дамэтелъ щіэрыпс къежьат: «троцкистым гъуэплъыфэ. Дыхьэгът адэкlэ къэ- къилъхуа...» Щыlэжтэкъым (е хъуар! Хъусен «хьэщіэхэр къре- щымыіэж нэпці защірэт?) игъагъэблагъэ, езыхэми замыусы- щІэ лъандэрэ зыщымэхъашэу гъуэджэу захущыхь. ЩоІэбэрабэ щыта «...кІэ къалъхуар». Нэмысри тІупхлъэпххэм... Зыр Іэщэ щІо- асылри НКВД-м и шырыкъу лъа-

ИтІани телъыджэщ ціыхугъэ Щалэ цыкухэм я нэхъыщэр - къызэрыгуэкым и нурыр! Хьэб-МутІэлиб - Іэуэлъауэм къыдэушри лэдэсхэр лей зытехьа унэм нахуэу къихьэн шынэми, хэт щэхуу дэІухь. Сабийр дамэтелъхэм къа- къыпэІэбэрт, хэти зимыгъэпІи-

КЪЭРАЛ Плъыжьми Тхьэр тебгэрэ пэт, бгыр теуэжагъэнти, къэхъеящ фашист зауэр. Абы Іухьащ Къэхъун къыщалъхуауэ зи пащІэжьакіэ зэщіыхьар. Жэм уэдыкъуахэр пхъэlэщэм щlащlэурэ вакlуэ ихьэрт бзылъхугъэхэр. Гугъу ехьырт балигъ ІэнатІэм пасэу Іуува сабийхэр. Лъэпщокъуэхэ я унэ хадэм щащІэрт бынунэр зыкъуэикіыпэт. Офицер напщіацэм мыліыкіын тіэкіу. Хьэбыцырэ колзыжријэм хоз губгъуэм итт, еджапіэхэр зэрызэхуамыщІар и гурыфІыгъуэу. Къытригъазэурэ абы щІалэхэм тенэркъым. Фи пщІыхь къыхэвмыгъахуэ фи адэм къимыгъэзэну! Хейщ ар... КъыщаутІыпщынур фэ Хьэгъчэм деж зышызы!эжьэж фэлъыташ. Ямылъэгъуауэ щэн зыхэвгъэлъ, зэхамыхауэ щІэныгъэ зэвгъэгъуэт. Зэманыр хеящІэщ».

Зызэблахъурт гъэм и зэманхэми. Тыгъуэжырт бжьыхьэхэр. Къагъэзэжырт щІымахуэхэм. Зэи зызымыхъуэжыр зыт: жэшыбг кlасэу МутІэлиб къызэщыунти - джэрэзырт Хьэбыцырэ и цыкіуэкіыр; нэхулъэ къищірэ пэт, Бетіал бацэ шхыІэным къыщІэплъынти - пэщащэрт анэм и цыпх цІыкІур; и лъэр щІэхуу Инал укіуриижынти - ерэч ІэщІэлъу жэщыргъэн итт Тажджэхэ я пхъур.

ГЪАТХЭ пщэдджыжы. Къэхъун дэт еджапіэм и пщіантіэм сатыру щагъэуват сабийхэр: «мануфактурэ» къыхуагуэшынущи мэгуфІэ еджакІуэхэр. Аруан райкомым къикіам (Іэфіыкіэ сэмбхэм йоплъ, сабийхэм захуегъазэри) и пкъыр задэу ишэщІурэ:

ЩІэддзэн ипэ къихуэу... Троцкистхэм я быныр фыхэк сатырым! Іыхьэ фхухахакъым...

Зэплъыжащ егъэджакіуэхэр. Пейтеящ сабийхэр... Замыіэжьэу сатырыр ябгынэ Лъэпщокъуэхэ Иналрэ Бетіалрэ. Мутіэлиб-щэ? Ар иджыри ціыкіуіуэщ - ищіэн хуейр фІэемыкІущи, егъэджакІуэхэм йоплъ, йоплъыхыж, лъапэкІэ Іукіыжа шынэхъыжьитіым якіэлъоплъри хуэм цІыкІуурэ и щхьэр къыІуех. Сабийхэри зэрызохьэ. Абы хэту джэ макъ къоју:

- МутІэлиб! Мыдэ къакІуэт, Лъэп-

Дадэ Михаилт ар. ЕджапІэм и унафэщІырт. ЕджапІэ пэшым Мутіэлиб щіешэри сэмб Іэпліакіуэшхуэр къы Іэщ Іегь эувэ:

- Зэи укъимыкіуэт, ліы ціыкіу! Зэманым зыдегъэкІуныркъым ліыфіыгъэкіэ зэджэр. Дыкъуакъуэщ ар - минрэ псалъэжьми... Ліыфіщ зэманым текіуэр! Дадэ Михаил а дакъикъэм зэщимыгъэлъадэу зи къуэпс къипхъуэтэжар сабий хейм и псантхуэт. Ёгъэджакіуэм дэнэ щищіэнт хамэ къэралхэр зыщІэупщІэ псантхуэщіэныгъэлі а сэмбыр зыіэщіигъэува ціыкіум зэгуэр къищіыкіы-

ну... ЗимыІэххэ къызэщри, зил къыхьэблэр, жылэр мымэхъашэу къакъуэтащ бынунэм. Лъэпщокъуэ жьэгум гуапэу къинэнущ уна-Тхъуэст, Албот, Тамбий, Абазэ,

Жыласэ, Гулэжын, Хьэсанэ (тІэщІэхуаІамэ, ди ягъэжщ...).

Къэхъун къыдыхьэнущ нэмыцэр. Власть Плъыжьым и лей зытехьахэм къыхукъуагъэплъынущ гъэфІэжыгъуэ, арщхьэкІэ Хьэбыцырэ пиупщІынущ:

Зыщывгъэгъупщэ ди унагъуэціэр! Жылэр ліэмэ - дыліэнщ, къелмэ - дыкъелынш.

Дахужынущ бийр. Къыдыхьэнущ гъаблэгъейр. Иналрэ Бетlалрэ еджапіэм къыщіадзыжынущи (емыджэфтэкъым!), колхоз губгъуэм ирашэнущ. Иджы бригадирыр кіыфізэхэту къыіуоувэ Лъэпщокъуэхэ я куэбжэм. Иджы Хьэбыцырэ хамэліым пожажьэ лъаіуэу:

Зы сыхьэтыпэ закъуэ гъэжей, ярэби! Уэри бын уиІэщ. Иджыпсту мэжей ууейр...

Сысейр зигъэнщІыху ирежей. Сэ сриІэщ абы. Ууейхэм яІэр хэт жыпат? Зи уэркъыгъэм ихьа уи троцкистра?!

Абыи къелынущ бынунэр. Мес, МутІэлиб къожэпхъ, унагъуэм илъри, имылъри зэрегъэзахуэ. Гу ціыкіур и Іэдэжу гъавэпкъэ нэщіхэм щокІэфыщэ сабийр. Нартыху щІэщэщахуэ, кІэрыху-бжьэрыху жьэм драхьейуэ игъуэтыр къеяпхигъэкІырт: «Гъуэгу техьэ гъуэгу щып. Хьэсэпэхъумэхэри зэщхькъым: хэт узу къекъу, хэти щІопщ зэпылъэщІэгъуэкІэ Удынкъым езы сабийр зышышынэр, итіани мэшынэ... укіытэнкіэ! И еджэгъухэм ящыщ гуэр классым щіэмыхьэ щіыкіэ гу ціыкіур пщіантіэм нишэсу, еджапІэ партэм зыдидзэн хуейщ. Армырамэ, уэсэпсым дэщІыта и гуэншэрыкъхэм шабий псыфым-«вытІ-сытІ» ящІынущи... щІэнэкІалъэщ ар! ЕгъэджакІўэхэм ящІэрт а сабийм и фэм дэкІыр, арагъэнт МутІэлиб урокым тешхьэукъукІмэ. ямылъагъуфэ щІызытрагъауэр.

... Иналрэ Бетіалрэ еджапіэр къаухыжащ. Пединститут нэужьым Инал Псынабэ кІуат егъэджакІуэу. Ягъэлэжьакъым. 58-нэ статьям и фэрэкіыщхьэт аргуэрыр. ЗыкІи нэхъ пщІэгъуалэтэкъым Бетіалрэ Мутіэлибрэ я Іуэхур. Лъэбакъуэ ячыху, къагъэлъеижырт ахэри. ИтІани кіуэхэрт. Гъуазэ зэгуэр епщІыхьам къзувыІэ зэи ищ Тэркъым.

ИУХЫРТ зауэр. Псэут Хъусен и ныбжьэгъуфІхэу Іэщнокъуэ Іэмин, КІуащ Хьэзрэт. Гъуэрыгъуэ шэнтщ дунейр. 1947 гъэм и гъатхэу Лъэпщокъуэ Хъусен и пщІантіэ къыдыхьэжащ. Лы хъуат и къуэхэр. Я дамэпкъ жат ипхъухэм, хьэзаб жэпыр шэхудэу къеlат и щхьэгъусэми. Езы ліым и узыншагъэр къыщинат лъэхъуэщ пліанэпэхэм. Унафэ щхьэхуэк Іэ 50 гъэхэм яухеижащ Хъусен. ЛэжьапІэ ІэнатІи щигъуэтащ Аруаным и мэкъумэш хозяйствэхэм. Зэшищым ящыщу а зэманым лажьэр Инал и закъуэт, нэхъыщІэхэр, хэт дзэ къулыкъут, хэти еджэрт.

Зы пщыхьэщхьэ гуэру щІалэхэм я курыт БетІал (ар нэхъ сампІэимыхьэт) адэм ириlуэкlат а 1937 гъэм къытраlуам ехьэлlа дэфтэрхэр иджы зыІэрагъэхьэу зыщагъэгъуэзэну. Сабий жыlэзыфlэщхэм лыжь зэреплъым ещхь дыдэу Хъусен и къуэм Іуплъэри:

Лъэхъэнэм и щІыбагъ джатэ щагъэдалъэркъым, щІалэ... ЗалымыгъэкІэ ягъэІэза гуэрым и псэр иджы бгъэукІытэжынри цІыхугъэкъым. УтІыпщ ар.

... ГУПСЫСАЛЭЩ мафІэм хэплъызэхэр: «Пціащхъуэщ гъащіэр. Псалъэр уэсэпсщ. Псынащхьэрэ мэгъуж. Мэщащэ абрэмывэхэр. Сыт я щэху а псом? Дэнэ щыхашэрэ Іущыр? Дэтхэнэр бей?

> Тафэ акъужьыр зэщодэјукри, кхъащхьэдэсэхэм ятелъэш ыхьурэ мамыру къапожьу гъафіэхэм: «Щэхур ціыхущ. Зэманырщ Іущыр. Бейщ жылэжь кхъэлъахэхэр. Лъэщщ КъэзыгъэщІыр!».

Лъэпщокъуэ зэшищыр иджы ящыщщ къэхъуныщІым ІиманкІэ

датщ).

Хэт лъэщ?»

.МутІэлиб къалъхуат езым ещхьыпс махуэу - накъыгъэм и 1-м. Илъэс 90 мы гъэм мэхъу абы лъандэрэ. ЦІыхуфІу дунейм тетащ Лъэпщокъуэ Мутіэлиб. Нэхугъэ мамыр къыбгъэдэкіырт. Зэщхьэгъусэхэу Лъэпщокъуэхэ МутІэлибрэ Аллэрэ (ТІэш Жантемыр ипхъущ) я жьэгур дапщэщи здэдгъэзэж таурыхъхэм ящыщщ...

ФІыщіэ лей худощі Аллэ, а жьэгу мафіэр зымыгъэужьых бзылъхугъэм. Ар икъукі э сэбэп къытхуэхъуащ мы тхыгъэр щыдгъэхьэзырым.

КЪАРМЭ Іэсият.

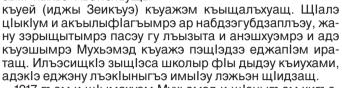
ГуащІэ зиІэу, гъащІэ зимыІа

ТхакІуэ цІэрыІуэ ДыщэкІ Мухьэмэд къызэралъхурэ илъэси 120-рэ ирокъу

Шэрджэс литературэм и лъабжьэр зыгъэтІылъахэм ящыщ зыуэ зэрыщытым и мызакъуэу, зэчиишхуэрэ хьилмышхуэрэ зыбгъэдэлъ цІыхуу щытащ Дыщэкі Мухьэмэд. ЖыІэгъуейщ икІи къэлъытэгъуейщ абы ди лъэпкъым хуилэжьар, литературэмрэ щэнхабзэмрэ хэлъхьэныгъэу хуищ ар, тхакіуэу, усакіуэу гъуэгу махуэ тригъэхьар.

Мухьэмэд Пщыкъан и къуэр 1902 гъэм Къэрэшей-Шэрджэсым хыхьэ ХьэтІохъущы-

1917 гъэм и щІымахуэм Мухьэмэд и щІэныгъэм хигъэхъуэн мурадкІэ Тыркум кІуэри, 1924 гъэм и шыщхьэуІу мазэ хъуху щыІащ. Абы щыпсэу хэхэс адыгэхэр къыдэІэпыкъуурэ щІэныгъэ хъарзынэ зригъэгъуэтащ.

1924 гъэм зи хэкум къэзыгъэзэжа щ алэм и щ ыналъэри и хэкүэгъухэри къыхуэцІыхужыртэкъым, властыщІэм зэхъуэкІыныгъэшхуэхэр иригъэкІуэкІырт, школхэр, клубхэр, ІуэхущІапІэ зэмылІэужьыгъуэхэр ищІырт, тхылъ тедзапіэхэр, еджапіэ нэхъыщхьэхэр къызэіуихырт. ДыщэкІри а лэжьыгъэ хъарзынэм дихьэхри, и къарурэ и щІэныгъэрэ къызэрихькІэ къэзылъхуа лъэпкъым, хэкум защіигъэкъуащ. Езым хуэдэу щіэныгъэ зиіэ адыгэ щіалэ гуп и гъусэу, абы и гуащіэшхуэ хилъхьащ япэ адыгэ газет лъэпкъым иІэным икІи ар къыдэкІыу хуежьа нэужькІэ илъэсиплікіэ абы и литературэ лэжьакіуэу щытащ. 1931 -1934 гъэхэм Кавказ Ищхъэрэ пединститутым и аспирантщ. Ар къиуха нэужькіэ, Кавказ щіэныгъэ-къэхутакіуэ институтым щылэжьэн щ едзэ, абы къыдэк у оуи педрабфакым и егъэджакІуэщ.

1935 гъэм бээмрэ литературэмкіэ щригъэджэну ар ягъэкІуащ Псыхуабэ дэт Къэбэрдей-Балъкъэр пединститутым. А илъэсхэм Мухьэмэд и къару псори ирихьэл ащ къызыхэкіа лъэпкъым и щіалэгъуалэр щіэныгъэм хишэным.

Егъэджэныгъэ, щІэныгъэ лэжьыгъэхэм къыдэкІуэу, ДыщэкІым тхэн, усэн Іуэхуми зэман къахуигъуэтырт. И къалэмыпэм къыщІэкІхэр къытрадзэрт газетхэм. ИужькІэ абы «Комсомол уэрэд», «Сабийхэмрэ бийхэмрэ», «Алмэсты» фІэщыгъэм щІэту тхылъ щхьэхуэхэр къыдигъэкІащ. 1934 гъэм дунейм къытехьащ и ІэдакъэщІэкІ нэхъыщхьэу къалъытэ «Пшэплъ» романыр. Абы и етіуанэ Іыхьэри итхыну мурад ищіа щхьэкіэ хунагъэсакъым. 1937 гъэм пцІы къытралъхьэри, илъэсихкІэ лъэхъуэщым ирагъэсащ. 1943 гъэм, зауэм и гуащІэгъузу, къуаншагъз зыбгъздэмылъу, и лъэпкъым псэ хьэлэлу хуэлажьэ тхакіуэ щіалэр, нэхъапэм Тыркум зэрыщы ар щхьэусыгъуэ ящ ри, и Іуэхур зэхагъэк в ну суд ямыщІзу яукІащ.

Дыщэкі Мухьэмэд и творчествэр, псом хуэмыдэу «Пшэплъ» романыр, адыгэ прозэм и хэлъхьэныгъэшхуэщ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Накъыгъэм екіцэкіынц зэІущІэхэр

<u>Урысей Федерацэм и</u> <u>етІуанэ дивизионым и</u> Япэ гуп

ТІощІрэ ебгъуанэ

джэгугъуэ Накъыгъэм и 5

(махуэку) СКА (Дон Іус Ростов) (Ново-«Черноморец» российск)

Накъыгъэм и 6

(мэрем) «Алания-2» (Владикавказ) - «Чайка» (Песчано-

копскэ) «ТІуапсы» (ТІуапсы) «ЕсэнтІыгу» (ЕсэнтІыгу) «Дружба» (Мейкъуапэ)

«Анжи» (Мэхъэчкъалэ) «Кубань-Холдинг» (Павловскэ) - «Спартак-Налшык» (Налшык) «Форте» (Таганрог)

«Мэшыкъуэ-КМВ» (Псыхуабэ) «Динамо» (Мэхъэчкъа-

лэ) - «Легион Динамо» (Мэхъэчкъалэ) «Ротор-2» (Волгоград) -«Биолог-Новокубанск» (Прогресс)

ЕщэщІанэ джэгугъуэ

Накъыгъэм и 11 (бэрэжьей)

«Анжи» - «Алания-2»

Накъыгъэм и 12 (махуэку) «Биолог-Новокубанск» -«ТІуапсы»

«ЕсэнтІыгу» - СКА «Черноморец» - «Динамо» (Ставрополь)

«Чайка» - «Кубань-Хол-«Спартак-Налшык»

«Форте» «Мэшыкъуэ-КМВ» - «Ди-

намо» Мх «Легион Динамо» - «Ро-

Щэщірэ езанэ джэгугъуэ

Накъыгъэм и 16 (блыщхьэ) «ТІуапсы» - «Легион Динамо» СКА - «Биолог-Новоку-

банск» «Ротор-2» - «Мэшыкъуэ-KMB»

«Динамо» Ст - «ЕсэнтІыгу»

«Кубань-Холдинг» - «Анжи» «Алания-2» - «Дружба» «Форте» - «Чайка»

«Динамо» Мх - «Спартак-Налшык» Щэщірэ етіуанэ

джэгугъуэ

Накъыгъэм и 22 (тхьэмахуэ) «Чайка» - «Динамо» Мх

«Ротор-2» «Дружба» - «Кубань-Холдинг» «Мэшыкъуэ-КМВ»

«Спартак-Налшык»

«ТІуапсы» «Биолог-Новокубанск» «Динамо» Ст «Легион Динамо» - СКА

Накъыгъэм и 23 (блыщхьэ) «Анжи» - «Форте»

«ЕсэнтІыгу» - «Черномо-

<u>ЩэщІрэ ещанэ</u> <u>джэгугъуэ</u>

Накъыгъэм и 29 (тхьэмахуэ) «ТІуапсы» - «Спартак-

Налшык» СКА - «Мэшыкъуэ-КМВ» «Ротор-2» - «Чайка» «Динамо» Ст - «Легион

Динамо» «Кубань-Холдинг» «Алания-2» «Черноморец» - «Биолог-

Новокубанск»

«Форте» - «Дружба» «Динамо» Мх - «Анжи»

Хьэршым япэу лъэта

«Ин сыхъумэ, космонавт сыхъунущ», - и ужьым иту къетіысэхат, япэр утыкум жыфіэрейщ щіалэ ціыкіухэм, ар фи къримынэну. Клушинскдэс щіалэжь хъуэпсапіэ нэхъыщхьэу. Псоми абыкіэ фи ціыкіухэр, Гагарини яхэту, абыхэм ябгъэхъуэпсапІэ нэхъыщхьэу. Псоми абыкІэ фи щапхъэщ япэу космосым (хьэршым) лъэта Гагарин Юрий! Ар совет кхъухьлъатэзехуэщ. 1961 гъэм. мэлыжьыхым и 12-м «Восток» кхъухь-спутникымкІэ космосым (хьэршым) лъэтащ. Телъэтыкlащ «Бойко- тэзехуэ етlуанэм и лІыгъэм тепсэлъынур» космодромым. Хэт щІэмыхъуэпсыр хьыжхэрт... Гагариным ещхь хъуну?! Зэпымыууэ зи цІэр зэхэтх космонавтым и сабиигъуэми

дыхэвгъаплъэ. Гагарин Юрий къызэрыгуэкІ унагъуэм бынипліым я ещанэу къахэхъуащ 1934 гъэм гъатхэпэм и 9-м. Клушинэ къуажэ ціыкіум щыпсэуащ. И адэр пхъащіэт, мывэми елэжьырт, щыми и палъэр піэхэм асыхьэту хэкіыпіэ къызэрыхуи-

къыпощ» къыхужа Іэрт абы къуажэдэсхэм. И ІэпщІэлъапщІагъэм хуигъасэрт и щІалищымрэ хъыджэбзымрэ. И анэ Аннэ жэмышт. Куэд еджэрти, и сабийхэр зыщІзупщІзу хъуам теухуауз жэуапыр и хьэзырт. Гагариным и шыпхъу нэхъыжь Зое, и дэлъхур анэр здэщыІэ колхозым игъэлъатэ хуэдэурэ, дэджэгуурэ ихьырт. Зэгуэр Іэщіагъэу къыхихынум хуигъэхьэзыр нэхъей!

1941 гъэм, илъэсиблым иту, школым щІэтІысхьащ. АршхьэкІэ, Хэку зауэшхуэр къэхъейри, сабийхэм я еджэныр къызэпи-удауэ щытащ. 1944 гъэрщ Гагариныр зыщеджэ школыр къыщызэІуахыжар. ФІыуэ илъагъурт тхыдэмкІэ, математикэмкІэ, литературэмкіэ дерсхэр. Пушкинымрэ Лермонтовымрэ я усэхэр фіэфіу гукіэ зригъа-щіэрт, Твардовскэмрэ Исаковскэмрэ я зауэ тхыгъэхэм еджэрт. Макъамэмрэ спорымрэ дихьэхырт.

Гагариным щыцІыкІум и гум ириубыдауэ щытащ зы Іуэхугъуэ. Ар япэу кхъухьлъатэ щилъэгъуарщ. Зи дамэхэм вагъуэ плъыжьхэр тет «Як»-мрэ «Лагг»-мрэ. Зыр уафэм къраудыхати, щІым къыщысым кхъухьлъатэзехуэр къилъыну хунэсат. ЕтІуанэри абы дэлъэдащ. Дэтхэнэм и дежкІи щапхъэ хъуат кхъухьлъатэзехуэхэр, дэтхэнэри хуейт абыхэм ещхьу ліыхъужь хъуну. Ныбжьэгъур утыку къизымына кхъухьлъа-

Уафэм ихьэну ехъуапсэрт Гагариныр зэрыцІыкІурэ! Балигъ хъури, кхъухьлъатэзехуэхэр щрагъаджэ дзэ училищэм щІэтіысхьауэ щытащ. Щіэныгъэлі, конструктор Королёв Сергей кхъухьлъатэзехуэхэм щахэдэм, Гагариным къытеувы ауэ щытащ, ар зэрыжаныр, Іуэху псэзэпылъхьэищІэрт. «Гагарин Алексей и Іэпэм дыщэр гъуэтыфыр къилъытэри.

Сабийхэр зэрагъабжэ

-Темыр къэзакъым и за-

Ťly. - НитІыр зэхуэдэмэ, мап--Іэнэр лъакъуищмэ, мэув.

-Шым и лъакъуиплІыр з<u>ы</u>ншэмэ, мэзекІуэ.

-Іэпхъуамбитхур зэшхуэ-

- Гъэрихым щауэр мэшэс. Вагъуэзэшиблым загъа-

зэмэ, нэху мэщ. - Вэрэвийр зэдекъумэ, пхъэ-Іэшэр шІаш.

- Бгъур зэбгъэщІамэ, зыр

ПщІы.

- ПщІым нэс убжамэ, зэкІэ хъунщ.

Іумахуэ и дэшхуейхэр

Ди гъунэгъу Сэрэж дадэ хъыбар жебгъэlэжу убгъэдэсыныр куэд и уасэщ. Абы имыщІэр укІуэдыж, жыхуаІэм хуэдэщ.

«Хъыбар гуэрхэр къезгъэlуэтэжынщ, езыри тІэкІу тезгъэунщ», жысІэри дадэм я деж секІуэкІауэ солъагъу: Сэрэж дэшхуей жыгышІэ ціыкіуиті къыхитіыкіауэ хадэм къокІыж. ЗэрищІынумкІэ сыщеупщІым жиІащ:

- Мо Іуащхьэ щыгум щыхэссэнущ, си фэеплъу къыфхуэнэнщ, - и Іэр ищіащ хьэблэ ціыкіум ди джэгупіэ IуащхьэмкІэ.

- Ар сыт щхьэкіэ? – згъэщіэгъуащ

- Мы дуней нэпцІыр къэзбгына нэужь, си щалэ, мы жыгитыр си фэеплъу, махуэм и хуабэгъуэм абыхэм я жьауэм цІыхум зыщагъэпсэхуу, къапыкІэр яшхыу дунейм къытезнэнущ. ФІы щІэн хуейщ, си щалэ, фіы зыщіэм и пщіэр зэи кІуэдыркъым.

Арати, си упщІэм игу къигъэкІыжри, дадэ мы хъыбарыр къысхуи-

Ижь-ижьыжым ІумахуэкІэ еджэу лІы губзыгъэ гуэр псэурт. Псыкъуий къитІын мурад ищІри, ар зы махуэ гуэрым губгъуэм дэкlащ. Псыкъуий къыщитІыну щІыпІэр къыхихри, белыпэ зыбжанэ нэхъ иримытыхауэ, и белыр зыгуэрым жьэхэуащ. Ятіэр тритхъурэ еплъмэ, пхъуан- ауэ іумахуэ нэпсейхэм, къузгъунхэм щыкіуэри щыкіуэжынури пщіэну-

тэшхуэ гуэрт. Пхъуантащхьэр трихрэ ящыщтэкъыми, дэплъэмэ – дыщэрэ дыжьынрэ къигъуэтар зейуэ щытам и уэсятыр дэзщ. Абы я гущіыіум тхылъымпіэ игъэзэщіащ. И выгум пхъуантэр дашыхьа телъыжщ. ТхылъымпІэр хэу иригъэзагъэщ, къуажэм къызэтригъэжрэ къеджэмэ, мыпхуэдэу итщ: «Мыр хэт къигъуэтми зэрыгугъэкlуадэмэщ».

хъугъуэфІыгъуэ

дыхьэжри, хъугъуэфІыгъуэр нэхъ къулейсызу псэухэм яхуигуэшащ. рэ?» - жаlэрти. Іумахуи жэуап яри-

фІэнум шэч хэлъкъым. Ауэ ар Ар яфІэгъэщІэгъуэну зыгуэрхэри насыпыфІэ щыхъунур мыбы дэлъ къеупщІырт: «Мы къомыр уэ фІыгъуэхэр тхьэмыщкІэхэм ятри- къызыхуумыгъэнэжу щхьэ бгуэш-Тхыгъэр зейр хэтми Тхьэм ищ Іэнщ, тырт «Мылъкур уэсэпсщ, къы-

къым. Хуэмыщ ам къахуэщ хьэпэмэ, аращ сэ абы мылъкуу сызэрыщыгу-

Ауэ Іумахуэ абы и закъуэкІэ зэфІигъэк акъым Туэхур. Псыжь лъэныкъуэкІэ кІуэри, дэшхуей защІэу выгу из жыгыщІэ къришащ. Ахэр хъугъуэфІыгъуэр къыщигъуэта щІыпІэм сатыру шыхисащ. Зэман дэкІри, а жыгхэр къызэщІэрыуащ. ГъуэгурыкІуэхэм абыхэм я щІагъым зыщагъэпсэхурт, дэр хъуа нэужь, къыпачыурэ яшхырт, уеблэмэ щІымахуэми хуагъэтІылъырт. Илъэс куэдкІэ итащ а жыгхэр. Іумахуэ и цІэри цІыхухэм ящыгъупщакъым. Дэшхуей щІагъым щІэсу щыхъуахъуэкІэ, ар ягу къагъэкІыжырт. Псэ хьэлэлагъэм и щапхъэ ягъэлъэгъуэнумэ, Іумахуэ и цІэр къраІуэрт.

Аращ, си щіалэ, жиіащ Сэрэж дадэ, дунейм уехыжа нэужьи цІыхухэм ягу фіыкіэ укъагъэкіыжыну ухуеймэ, уи щхьэ закъуэм фІэкІ уемыгупсысу упсэу хъунукъым. Арщи, мы дунейм сишх щымы эжу сехыж хъумэ, жысіэри, мы жыгыщіэ цыкуитыр хэссэну мурад сщащ. Ди Тхьэшхуэм солъэlу ахэр быдэу хигъакІэу, си ужь къинэхэр куэдрэ игъэгуфІэну.

А хъыбарым и ужькіэ, сэ дадэ жыгхэр дыхэссащ, ахэр хэкІэху псы щІэскІэнуи къэзгъэгугъащ.

НАФІЭДЗ Мухьэмэд.

Бзум уэрэд жиІэу флъэгъуа?

щыдолъагъу бзуупцІэ да- елъытауэ щытыфынущ сыт-

Бзум и уэрэд зэхихащ мэплъым бахъэ тхыпхъэхэр ми: дунейм и щытыкlэм, хэти... Ауэ хэт илъэгъуа бзум къызэрыжьэдэкІыр, ар хъу- хьэуам иІыгъ псыІагъэм, уэрэд жиlэу?! Апхуэди щы- рейуэрэ хьэуа щlыlэм жьым и къепщэкlэм, ды-Іэщ. Бзу уэрэдыр дунейм зэрыхэкІуасэр Катрин куэд- гъэм... Сурэтым феплъыняригъэлъэгъуащ сурэттех рэ иужь итащ бзум и бахъэр щи фыщІэупщІэнщ: абы Катрин Свобода. 2019 гъэм къызэрыщ сурэтыр трихыну. уэрэд жиlэрэ е бахъэ къудей Audubon photography awards А щІыпІэм деж бзуупцІэм зэпеуэм щытекІуащ абы щытриха нэгъуэщІ сурэт- гъэкІа? АтІэ, уэрэдщ. Ари триха сурэт телъыджэр. хэри иІэщ, Іубахъэр къимы-Пщэдджыжьыпэм, США-м щу. Икіэм-икіэжым, къе-Вирджини штатым щы із Ме- хъуліащ и мурадыр. Апхуэдэ доуз Хантли паркым щытри- сурэтыр тепхыныр насыхащ сурэт щІагъуэр. Абы пырыхьу къыщІэкІынущ. Ар

къахутащ. Бзухэм езыхэм я хьэл, гуфіэкіэ, къэфэкіэ, уэрэд жыlэкlэ яlэжщ. Сурэтым къищ бзуупцІэм уэрэд къызэрыришым щыхьэт тохъуэ абы и теплъэр: и дамитІри, и кІэри ину зэІухащ, и тэмакъыщІэр къигъэпщащ. Апхуэдэу бзухэм зыкъыщызэІуахыр уэрэд щыжаІэрщ. Шхьэ тхыпхъэ хъурейуэрэ къызэрыкІрэ бзум и Іубахъэр?! Абы и тэмакъыщІэм макъ къызэрык дазэ и эщар къызэlуихыпащи, lyбахъэр хъурей щІэхъури аращ. ГъэщІэгъуэнкъэ, бзум и макъамэри бджы мэхъу. Меданиті хуэдизкіэ узэдаіуэ зы макъамэ къэјугъуэр нотэ нэхъ кіэщіу тіурэ зы нотэ шэщІарэ мэхъу. Макъамэр компьютер программэм щІагъэувэри яджащ.

Мыри гъэщІэгъуэнщ: зы бзуупцІэ дамэплъым къылъысу уэрэди 2-м щегъэжьауэ 8-м нэсыху хуогъэзащІэ. Бзум и дамэплъыр, хуей хъумэ, егъэпщкіуф. ХЬЭГЪЭБАНЭ Залинэ.

къыжьэдихурэ хэт зэхи-

Зэхэзылъхьар

БИЦУ Жаннэщ.

СурэтыщІ ныбжьыщІэ

ЗэвгъэцІыху сурэтыщІ ныбжьыщІэ Щхьэлыкъуэ школ №1-м щоджэ, ныбжьыщІэхэр сурэт щІыным щыхуагъасэу Шэджэм дэт школым я къуажэм щыІэ и къудамэм макіуэ, Евдокимовэ Иринэ и гупым Пщащэ цыкіум и зэфіэкіхэр пасэ дыдэу нэрылъагъу хъуащ: сабий садым щыкіуэ зэманми абы ищ Г сурэтхэр псоми къахэщхьэхукІырт. Щапхъэ

хуэхъу, зи лъагъуэ ирикіуэн иіэщ: и адэр сурэтыщіщ. Хадижэ нэхъ къохъуліэ щіыуэпсым и теплъэмрэ натюрмортхэмрэ. И лэжьыгъэхэм гулъытэ

ягъуэтакіэщ. Кіыщ Мухьэдин и ціэкіэ щыіа «Адыгэ лъэпкъым и псэр гъуазджэм къызэрыхэщыр» зэпеуэм Шэджэм щІыналъэм япэ увыпІэ къыщихьауэ щытащ сурэт щІынымкІэ.

Фэри феплъыт и ІэдакъэщІэкІхэм щыщхэм!

Псальэзэблэдз

Delin museM псэлтіхгэхэр

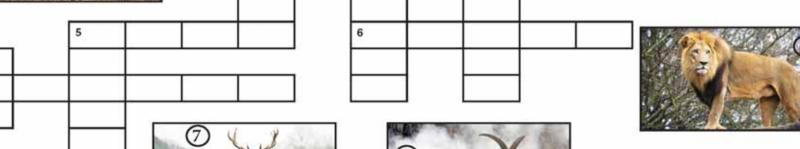

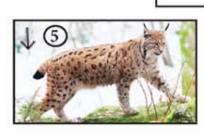

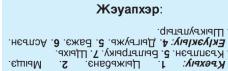

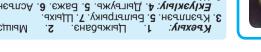

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ШхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ,

Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ

лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкIэ-42-57-59; шэнхабзэмкIэ-42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэк ак Гуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-75-78,

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Гэныгъэхэмк Гэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІ́эм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъчэм елэжьахэш: жэчап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщэкІ Соня, корректорхэу Инэрокъуэ Азэмэт (1, 4-нэ нап.), Нэужьокъуэ Заирэ (2, 3-нэ нап.), корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу Елмэс ФатІимэ. КомпьютеркІ эгазетым и тепль эр ящІащ Дол Маринэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, сурэтхэм елэжьар Бицу

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ. Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.027 ● Заказ №835